

**METİN MADENCİLİĞİ İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR
İNCELEME: “LE PETIT PRINCE” ÇEVİRİLERİ**

İlyas BOĞUSOĞLU

Temmuz 2024

DENİZLİ

**METİN MADENCİLİĞİ İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR
İNCELEME: “LE PETIT PRINCE” ÇEVİRİLERİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Anabilim Dalı
Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Programı**

İlyas BOĞUSOĞLU

Danışman: Doç. Dr. Zeynep GENÇER BALOĞLU

Temmuz 2024

DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Ana Bilim Dalı Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Bilim Dalı öğrencisi İlyas BOĞUSOĞLU tarafından Doç. Dr. Zeynep GENÇER BALOĞLU yönetiminde hazırlanan “Metin Madenciliği ile Karşılaştırmalı Bir İnceleme: ‘Le Petit Prince’ Çevirileri” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

.....

Jüri Başkanı

.....

Jüri Üyesi

.....

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulununtarih vesayılı kararıyla onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İlyas BOĞUSOĞLU

ÖN SÖZ

Günümüzdeki teknolojik gelişmelerin, çeşitli bilim dalları için sağladığı kolaylıklar göz ardı edilemez. Bu gelişmelerden biri olan metin madenciliğinin, yöntem veya araç olarak kullanıldığı birçok bilim dalında oldukça etkili olduğu görülmektedir. Bu tez, metin madenciliği yönteminin çeviribilim alanındaki yerini anlamak üzerine yapılan araştırmaların sonucunda hazırlanmıştır. Bu tez çalışmasında, karşılaştırmalı çeviri çalışmalarında kullanılabilirliği ve yeterliliği test edilmek üzere bir metin madenciliği aracı olarak KH Coder tanıtılmıştır. İnceleme nesnelere olarak seçilen Fransızca kaynak metin ile İngilizce, Japonca ve Rusça çevirilerinin farklı dil yapılarında olması, tezin veri toplama aşamasında bazı kısıtlamalara neden olmuştur. Ayrıca, incelemede her ne kadar dillerin anlamsal boyutlarına girilmese de bazı noktalarda söz konusu dillere hâkim kişiler tarafından yardım alınmıştır. Tez sürecimde bana katkısı olanlara teşekkürlerimi yazıya dökmeden önce, dil kontrolü konusunda bana yardımcı olan arkadaşlarıma ve hocalarıma teşekkür ederim.

İlk olarak, tez sürecimin en başından son anına kadar büyük bir sabırla bana rehberlik eden, bu süreçte yaşanan zorluklara rağmen bana her zaman destek olan, değerli tecrübeleriyle beni aydınlatan ve akademik kariyerime umutla bakmamı sağlayan çok değerli tez danışmanım Doç. Dr. Zeynep GENÇER BALOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Onun bu değerli katkıları olmasaydı, bu tez çalışması bugünkü haline gelemezdi.

Lisans eğitimimden bu yana benden değerli fikirlerini ve desteğini esirgemeyen, bu tez sürecimde de benimle önemli görüşlerini paylaşan değerli hocam Doç. Dr. Aslı ARABOĞLU'na içten teşekkürlerimi sunarım.

Lisans eğitimimde ve yüksek lisans eğitimi süresince değerli bilgi ve fikirlerini paylaşan bütün hocalarıma teşekkür ediyor, akademik başarılarının daha nicelerine dokunmasını diliyorum.

Tez çalışmam sırasında bana yardımcı olan ve hep daha fazlası için motive eden dönem arkadaşlarıma çok teşekkür eder, akademik hayatlarında başarılarını içtenlikle dilerim. Kendileri bu tezin tamamlanmasında büyük rol oynamıştır. Ayrıca, yüksek lisans eğitim sürecimde beni her zaman destekleyen ve tez sürecimde bana kolaylıklar sağlayan değerli arkadaşım Ali KALACI'ya teşekkür ediyorum.

Son olarak, tez sürecinde benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, her zaman yanımda olan ve bana inanan sevgili babam Sami BOĞUSOĞLU ve annem Sinem BOĞUSOĞLU'na, kardeşlerim Maykıl ve Yusufcan BOĞUSOĞLU'na minnettarım. Sevgili halam Hilan BOĞUSOĞLU'na da tüm desteklerinden dolayı çok teşekkür ediyorum.

Bu süreçte edindiğim bilgiler ve deneyimler, akademik ve profesyonel hayatımda bana ışık tutacak değerli kazanımlardır.

ÖZET

METİN MADENCİLİĞİ İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME: “LE PETIT PRINCE” ÇEVİRİLERİ

İlyas BOĞUSOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları ABD

Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Programı

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Zeynep GENÇER BALOĞLU

Temmuz 2024, X + 62 sayfa

Bu çalışmanın amacı, bir metin madenciliği inceleme aracı olan KH Coder'ın, “eşdeğerlik” ve “matriks normlar” ışığında yapılan karşılaştırmalı çeviri çalışmalarındaki kullanılabilirliğini ve yeterliliğini test etmektir. Metin madenciliği, doğal dil metnini veri kaynağı olarak kabul eden ve metin üzerinden yapılandırılmış veri elde etmeyi amaçlayan bir yöntemdir. KH Coder, metin madenciliğinin yanı sıra hesaplamalı dilbilim ve nicel içerik analizi çalışmalarında kullanılabilen, verilerini doğrudan işleyip analiz edebilen bir yazılımdır. Gideon Toury'nin öne sürdüğü çeviri normlarından “matriks normlar” ise kaynak metnin biçimsel değerlerinin erek metinde nasıl yer alacağına ve ne kadar değiştirileceğine yön veren, metindeki her türlü yer değiştirme, ekleme ve çıkarma gibi biçimsel değişiklikleri kapsayan normlardır. Diğer yandan “eşdeğerlik” iki farklı kavramla belirlenebilmektedir: “yeterlilik” ve “kabul edilebilirlik”. Çeviri, kaynak dizgeye yakın olması durumunda “yeterli” çeviri, erek dizgeye yakın olması durumunda “kabul edilebilir” çeviri olarak kabul edilir.

Bu çalışmada inceleme nesnelere olarak Antoine de Saint-Exupéry'in “Le Petit Prince” adlı eseri ile İngilizce “The Little Prince”, Japonca “星の王子さま” (Hoshi no Ōjisama) ve Rusça “Маленький принц” (Malen'kij Princ) çevirileri ele alınmıştır. İlk olarak inceleme nesnelere Excel dosyası formatında düzenlenmiş, ardından KH Coder'a tanıtılmış ve analiz bulguları çıkarılmıştır. İncelemenin ilk kısmında bulgular yorumlanmış, ikinci kısmında ise elde edilen bulgular kuramsal bağlamda karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonunda KH Coder'ın matriks normlar ve eşdeğerlik bağlamında yapılan karşılaştırmalı çeviri çalışmalarında kullanılabilir ve yeterli olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: KH Coder, Metin Madenciliği, Çeviri Normları, Matriks Normlar, Erek Odaklı Kuram, Le Petit Prince

ABSTRACT

A COMPARATIVE STUDY WITH TEXT MINING: “LE PETIT PRINCE” TRANSLATIONS

İlyas BOĞUSOĞLU

Master’s Thesis

Department of Language of Science and Cultural Studies

Linguistic Science and Culture

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Zeynep GENÇER BALOĞLU

July 2024, X + 62 pages

The aim of this study is to test the usability and adequacy of KH Coder, a text mining analysis tool, in translation comparison studies in the light of "equivalence" and "matricial norms". Text mining is a method that accepts natural language text as a data source and aims to obtain structured data through text. KH Coder is a software that can be used in text mining as well as computational linguistics and quantitative content analysis studies and can directly process and analyse data. "Matricial norms", one of the translation norms suggested by Gideon Toury, are norms that guide how the formal values of the source text will be included in the target text and how much they will be changed and cover formal changes such as all kinds of substitutions, additions and deletions in the text. On the other hand, "equivalence" can be determined by two different concepts: "adequacy" and "acceptability". The translation is considered an “adequate” translation if it is close to the source system, and an “acceptable” translation if it is close to the target system.

In this study, Antoine de Saint-Exupéry's work "Le Petit Prince" and its translations of "The Little Prince" in English, "星の王子さま" (Hoshi no Ōjisama) in Japanese and "Маленький принц" (Malen'kij Princ) in Russian were considered as the objects of study. Firstly, the objects of analysis were organised in Excel file format, then they were introduced to KH Coder and the findings of the analysis were extracted. In the first part of the analysis, the findings were interpreted, and in the second part, the findings were compared in theoretical context. At the end of the study, it was observed that KH Coder was usable and sufficient in translation comparison studies carried out in the context of matricial norms and equivalence.

Keywords: KH Coder, Text Mining, Translation Norms, Matricial Norms, Target Oriented Theory, Le Petit Prince

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
GÖRSELLER DİZİNİ	vii
BULGULAR DİZİNİ.....	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kavramsal Çerçeve	5
1.1.1. Metin Madenciliği	5
1.1.2. Metin Madenciliği ve Çeviribilim.....	8
1.2. Kuramsal Çerçeve	9
1.2.1. Erek Odaklı Kuram	9
1.2.2. Eşdeğerlik.....	10
1.2.3. Çeviri Normları	10
1.3. İlgili Çalışmalar.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. İnceleme Nesneleri.....	14
2.1.1. Le Petit Prince	15
2.1.2. The Little Prince.....	16
2.1.3. 星の王子さま (Hoshi no Ōjisama)	16
2.1.4. Маленький принц (Malen'kij Princ).....	17
2.2. İnceleme Aracı Olarak “KH Coder”	17
2.3. İncelemede Kullanılacak Araç Özellikleri	19
2.4. Verinin Hazırlanması ve Toplanması	22
2.4.1. Nesnelerin Düzenlenmesi.....	23
2.4.2. Düzenlenen Nesnelerin Yazılıma Yüklenmesi	24
2.4.3. Yüklenen Nesnelerin İşlenmesi.....	25

2.4.4. Kullanılacak Özelliklerin Uygulanması ve Verilerin Toplanması.....	27
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. İnceleme Nesneleri Bulgularının Analizi	29
3.1.1. Le Petit Prince	29
3.1.1.1. Birim Kelime-Cümle-Paragraf Sayısı Bulguları.....	29
3.1.1.2. Kelime Sıklık Listesi Bulguları.....	31
3.1.1.3. Kelime Türleri Sıklık Listesi Bulguları.....	32
3.1.2. The Little Prince.....	33
3.1.2.1. Birim Kelime-Cümle-Paragraf Sayısı Bulguları.....	33
3.1.2.2. Kelime Sıklık Listesi Bulguları.....	34
3.1.2.3. Kelime Türleri Sıklık Listesi Bulguları.....	35
3.1.3. 星の王子さま (Hoshi no Ōjisama)	37
3.1.3.1. Birim Kelime-Cümle-Paragraf Sayısı Bulguları.....	37
3.1.3.2. Kelime Sıklık Listesi Bulguları.....	38
3.1.3.3. Kelime Türleri Sıklık Listesi Bulguları.....	39
3.1.4. Маленький принц (Malen'kij Princ).....	41
3.1.4.1. Birim Kelime-Cümle-Paragraf Sayısı Bulguları.....	41
3.1.4.2. Kelime Sıklık Listesi Bulguları.....	42
3.1.4.3. Kelime Türleri Sıklık Listesi Bulguları.....	43
3.2. Bulguların Karşılaştırılması	45
3.2.1. Birim Kelime Sayısı Karşılaştırması.....	45
3.2.2. Farklı Kelime Sayısı Karşılaştırması	45
3.2.3. Cümle Sayısı Karşılaştırması	46
3.2.4. Paragraf Sayısı Karşılaştırması	47
3.2.5. Bölümlerdeki Paragraf Sayısı Karşılaştırması	47
3.2.6. Kelime Sıklık Listesi Karşılaştırması.....	49
3.2.7. Kelime Türü Sıklığı Sayısı Karşılaştırması.....	53
DEĞERLENDİRME.....	54
SONUÇ	56
KAYNAKLAR.....	59
ÖZ GEÇMİŞ	62

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1. Metin madenciliği şeması (Seker, 2015)	7
Görsel 2. Birim kelime-cümle-paragraf verileri penceresi	20
Görsel 3. Kelime sıklık listesi örneği	21
Görsel 4. Kelime türleri sıklık listesi örneği	22
Görsel 5. Nesnelerin Excel dosyasındaki düzeni	23
Görsel 6. KH Coder'da yeni proje oluşturma	24
Görsel 7. Fransızca nesnenin yazılıma yüklenmesi.....	24
Görsel 8. İngilizce nesnenin yazılıma yüklenmesi	25
Görsel 9. Japonca nesnenin yazılıma yüklenmesi	25
Görsel 10. Rusça nesnenin yazılıma yüklenmesi	25
Görsel 11. KH Coder genel ayarlar penceresi	26
Görsel 12. Ön-işleme sekmesi	26
Görsel 13. Ön-işlemenin tamamlanması	27
Görsel 14. Uygulanacak özelliklerin seçilmesi	27

BULGULAR DİZİNİ

Bulgu 1. KM- Birim kelime-cümle-paragraf sayıları bulgusu	30
Bulgu 2. KM- Bölümlerdeki paragraf sayısı bulgusu.....	30
Bulgu 3. KM- Kelime sıklık listesi bulgusu	31
Bulgu 4. KM- Kelime türleri sıklık listesi bulgusu	32
Bulgu 5. ÇM1- Birim kelime-cümle-paragraf sayısı bulgusu	33
Bulgu 6. ÇM1- Bölümlerdeki paragraf sayısı bulgusu.....	34
Bulgu 7. ÇM1- Kelime sıklık listesi bulgusu	35
Bulgu 8. ÇM1- Kelime türleri sıklık listesi bulgusu	36
Bulgu 9. ÇM2- Birim kelime-cümle-paragraf sayısı bulgusu	37
Bulgu 10. ÇM2- Bölümlerdeki paragraf sayısı bulgusu.....	38
Bulgu 11. ÇM2- Kelime sıklık listesi bulgusu	39
Bulgu 12. ÇM2- Kelime türleri sıklık listesi bulgusu	40
Bulgu 13. ÇM3- Birim kelime-cümle-paragraf sayısı bulgusu	41
Bulgu 14. ÇM3- Bölümlerdeki paragraf sayısı bulgusu.....	42
Bulgu 15. ÇM3- Kelime sıklık listesi bulgusu	43
Bulgu 16. ÇM3- Kelime türleri sıklık listesi bulgusu	44

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Nesnelerin birim kelime sayısı (tanımlanan birim kelime sayısı) karşılaştırması	45
Tablo 2. Nesnelere kullanılan farklı kelime sayısı (tanımlanan farklı kelime sayısı) karşılaştırması	46
Tablo 3. Nesnelerin cümle sayısı karşılaştırması.....	46
Tablo 4. Nesnelerin paragraf sayısı karşılaştırması	47
Tablo 5. Nesnelerin bölümlerdeki paragraf sayısı karşılaştırması.....	48
Tablo 6. Nesnelerin en sık kullanılan kelimelerinin karşılaştırması.....	52
Tablo 7. Nesnelerin kelime türü sıklıklarının karşılaştırması.....	53

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

Çeviri Metin 1	ÇM1
Çeviri Metin 2	ÇM2
Çeviri Metin 3	ÇM3
Doğal Dil İşleme	DDİ
Fiil	f
İsim	i
Kaynak Metin	KM
Sıfat	s
Zarf	z

GİRİŞ

Dil, farklı birçok görünüm sunan ve sadece bir soyutlama işlemiyle birbirinden ayrı şekilde ele alınabilecek yönler içeren karmaşık bir bütündür (Vardar, 1998, s. 11). Bu evrensel öneme sahip karmaşık bütünlüğün anlaşılması ve analizi, dilbilim disiplininin öncül motivasyonlarından biridir. Bu disiplin dilin yapısını, kullanımını ve gelişimini inceleyerek dilin özünü anlamayı amaçlar. Teknolojik faaliyetlerin ortaya çıkması ile dilbilimin dil incelemeleri bilişimsel ortamda da yer edinmiştir. Dilbilim ve bilgisayar biliminin kesişmesi ile ortaya çıkan bilgisayarlı dilbilim, dilin bilişsel yönlerini anlamak için çeşitli teknikleri ve algoritmaları kullanarak dili analiz etmeyi amaçlar. Bilgisayarlı dilbilimin dil çözümlenmeleri, sözdizim çözümlenmeleri, anlambilim çözümlenmeleri, makine çevirisi, edimbilim ve dil öğretimi/öğrenimi gibi ilgi alanları mevcuttur (Türker, 1991, s. 139). Bir diğer ilgi alanı da metin madenciliğidir. Metin madenciliği, metni veri kaynağı olarak kullanır ve metin üzerinden yapılandırılmış veri elde etmeyi hedefler (Seker, 2015, s. 30).

Bu bağlamda, bir metin madenciliği yazılımı olan KH Coder, bu çalışmanın inceleme aracı olarak seçilmiştir. KH Coder, karmaşık ve büyük metin veri dosyalarını etkin bir şekilde işleyebilir, analiz edebilir ve görselleştirebilir. Metin madenciliği, çeviri çalışmalarında yeni bir yöntem olduğundan, literatürde yeterli ilgili çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada seçilen inceleme aracının, çeviri çalışmalarında kullanılabilirliği test edilecektir.

Metin madenciliğinin işlevi göz önünde bulundurulduğunda, çeviribilimci Gideon Toury'nin (2012) Erek Odak Kuramının ve çeviri normlarının bu karşılaştırmalı çeviri çalışmasının kuramsal çerçevesi için uygun olduğu düşünülmüştür. Betimleyici bir yaklaşım olan Erek Odaklı Kuramında çevirilerin “yeterli” çeviri veya “kabul edilebilir” çeviri oldukları tespit edilebilirken, çeviri normları ise çeviri sürecindeki kararları yönlendiren çeşitli eylemler olarak çeviri süreci hakkında bize bilgi verebilmektedir. Bu çalışmada çeviri normlarından “matriks normlar” kullanılacaktır. Matriks normlar, çeviri süreçlerinin nicel bir şekilde analiz edilmesini mümkün kılabilmişinden, çalışmanın inceleme aracı KH Coder için en uygun çeviri normları olduğu düşünülmüştür.

Yukarıda bahsedilenler doğrultusunda Antoine de Saint-Exupéry'in "Le Petit Prince" adlı eseri ile İngilizce "The Little Prince", Japonca "星の王子さま" (Hoshi no Ōjisama) ve Rusça "Маленький принц" (Malen'kij Princ) çevirileri inceleme nesnelere olarak ele alınacak, çalışmanın inceleme aracı olan KH Coder kullanılarak analiz edilecektir. Analiz sonucunda elde edilen veriler, Toury'nin (2008) öne sürdüğü çeviri normlarından "matriks normlar" ele alınarak incelenecektir. Yapılan incelemeden sonra, elde edilen analiz bulguları karşılaştırılarak yapılan çevirilerin kabul edilebilirliği ve yeterliliği tespit edilecektir. İncelemede metinlerin anlamsal boyutuna değinilmeden, sadece yapısal değerler üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın birinci bölümünde, ilk olarak metin madenciliği kavramı üzerinde durulacak, yöntemin genel özellikleri tanıtılacak ve kavramın çeviri çalışmaları ile bağlantısına değinilecektir. Daha sonra, kuramsal çerçeve açıklanacaktır. Erek odaklı çeviri yaklaşımı bağlamında yeterlik ve kabul edilebilirlik kavramları üzerinde durulacak, çeviri normları tanıtılacak, matriks normlar üzerinde durulacaktır. Bölüm sonunda metin madenciliği ve çeviri normları bağlamında yapılan birbirinden farklı ve ortak çalışmalara değinilecektir.

İkinci bölümde, çalışmada ele alınacak inceleme nesnelere hakkında genel bilgiler verilecek, eserin farklı dillerde ele alındığı ilgili çalışmalardan bahsedilecektir. Devamında, çalışmada inceleme aracı olarak kullanılacak KH Coder yazılımı tanıtılacak, kullanım alanlarına ve genel özelliklerine değinilecektir. Daha sonra çalışmada aracın hangi özelliklerinin veri toplamak için kullanılacağı belirtilecektir. Bölümün sonunda, veri hazırlama ve toplama süreci adım adım gösterilecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümde, metin madenciliği analizinde elde edilen veriler görselleştirilerek nesnelere tek tek yorumlanacaktır. Ardından elde edilen veriler belirlenen kuram ışığında karşılaştırılıp yorumlanacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu tez çalışmasında, Le Petit Prince ve çevirileri metin madenciliğinde bir araç olan KH Coder yazılımını kullanarak analiz edilecek, matriks normlar ışığında değerlendirilip çevirilerin kabul edilebilirliğini ve yeterliliğini tespit etmek üzere karşılaştırılacaktır. Çalışmanın birincil amacı, inceleme aracı olan KH Coder'ın, erek odaklı çeviri kuramı

ve çeviri normlarında “matriks normlar” ışığında yapılan karşılaştırmalı çeviri çalışmalarındaki kullanılabilirliğini ve yeterliliğini test etmektir. İkincil amaç ise bu yöntemi veya aracı kullanmak isteyen araştırmacılara ve alan çalışmalarına, gelecek çalışmaları için bir örnek oluşturmaktır.

Bu amaçlar doğrultusunda çalışmanın sonunda şu sorulara cevap aranacaktır:

- KH Coder analizi, matriks normların değerlendirilmesinde yeterli bir sonuç gösterir mi?
- KH Coder, çeviri normları bağlamında yapılan karşılaştırmalı bir çalışmada kullanılabilir ve yeterli midir?
- KH Coder, karşılaştırmalı çeviri çalışmalarında kullanılacak bir araç mı?

Araştırmanın Önemi

Yapılan literatür taramasının ardından, metin madenciliğinin birçok alanda bir araştırma yöntemi olarak sıkça kullanıldığı görülmüştür ancak çeviri ile ilgili araştırmalarda bu yöntemin kullanımına fazla rastlanılmamaktadır. Bu durum, yöntemin bu tür çalışmalardaki yerinin yeni olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, çalışmanın çeviri karşılaştırması çeşitliliği bakımından alana katkıda bulunacağı, ayrıca bu alandaki çalışmalarda bir inceleme yöntemi olarak kullanılacak metin madenciliğinin daha iyi anlaşılması açısından önemli bir çalışma olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca, metin madenciliğinde kullanılan bir araç olarak KH Coder’ın daha önce hiçbir çeviri çalışmasında kullanılmadığı, yapılan literatür taraması sonucunda tespit edilmiştir. Bu durumda bu tez çalışmasının, çeviri çalışmalarında KH Coder’ı kullanmak isteyen araştırmacılar için önemli bir kaynak olacağı beklenmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Çalışmada orijinal bir eser ve üç farklı dilde çevirisi inceleme nesnesi olarak seçilmiştir.
- Orijinal eser Fransızca, eser çevirileri ise İngilizce, Japonca ve Rusça olacaktır.

- İnceleme sadece ana metinler üzerinde yapılacak, eser kapakları, görseller, yazar/çevirmen/editör sunuşları, ön sözler ve son sözler, notlar gibi diğer metin içeren bölümler ele alınmayacaktır.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Verilerin toplanması aşamasında kelime sıklık listeleri ve kelime türleri sıklığı listeleri elde edildikten sonra, her dilin çeşitli sayıda kelime türü çıkardığı tespit edilmiştir. KH Coder, kelime türlerini Fransızca ve İngilizcede sekiz, Rusçada beş, Japoncada on altıya ayırmıştır. Bu farklılıklar, dillerin morfo-semantic özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Örneğin Japoncada fiil (dōshi), dōshi ve dōshi B, yardımcı fiille kurulan fiiller (sa hen dōshi), duygu fiilleri (kandōshi), sıfat fiiller (keiyōdōshi) olmak üzere 5 türe ayrılırken; isim (meishi) türü, meishi, meishi B ve meishi C olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Böylece iki ana tür alt kategorileriyle birlikte 8 tür olarak etiketlenmektedir. Bu nedenle sağlıklı bir karşılaştırma yapabilmek için, alt türler ana türlerde toplanmış ve en düşük tür sayısına sahip olan Rusçaya göre düzenlenip incelenecek tür sayısı, *isim*, *sıfat*, *zarf* ve *fiil* olmak üzere dört ile sınırlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde öncelikle çalışmada kullanılan yöntemi oluşturan metin madenciliği kavramsal çerçeve olarak ele alınmıştır. İlk olarak metin madenciliğinin tanımı yapılmış, işleyişinden ve genel özelliklerinden bahsedilmiştir. Metin madenciliğinin çalışma alanları ve çeviri çalışmaları ile olan bağlantısı ele alındıktan sonra literatürde yer alan ilgili çalışmalara değinilmiştir.

Ardından çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan Çeviri Normları, Toury'nin (2012) Erek Odaklı Kuramı dahilinde tanımlanmıştır. Üçüncü olarak, çalışmada dikkate alınacak kuramsal noktalara değinilmiş ve söz konusu kuram ile ilgili literatür taraması yapılarak ilgili çalışmalardan bazılarına yer verilmiştir.

Bölümün sonunda ise metin madenciliği ve çeviri normları ile ilgili yapılan ortak çalışmalara yer verilmiştir.

1.1. Kavramsal Çerçeve

1.1.1. Metin Madenciliği

Bilginin yığın halinde, çeşitli ve kolayca erişilebilir olduğu günümüz dijital çağında, büyük miktardaki metinsel verilerden anlamlı bağlamlar elde etme yeteneği çok önemli hale gelmiştir. İnternet siteleri ve sosyal medya paylaşımlarından akademik makalelere ve kurumsal belgelere kadar elektronik formatlarda daha fazla içerik mevcut hale geldikçe, bu veri zenginliğinden değerli bilgileri analiz etmek ve çıkarmak için otomatik yöntemlere olan ihtiyaç ortaya çıkmıştır (Atan, 2020: 222). Metin madenciliği analizi, bu ihtiyaca bir yanıt olarak ortaya çıkmış ve büyük hacimli metinsel bilgileri incelemek ve anlamlandırmak için hesaplamalı teknikler sunmuştur. Metni veri kaynağı olarak kabul eden veri madenciliği (data mining) çalışmasıdır, diğer bir tanımla metin üzerinden yapılandırılmış veri elde etmeyi amaçlayan metin madenciliği analizi (Seker, 2015: 30), bu zorluğun üstesinden gelmede güçlü bir araç ve yöntem konumuna gelmiştir. Bir yandan doğal dildeki çok sayıda kelime ve yapıyla başa çıkabilen, diğer yandan belirsizliklerin üstesinden gelmeye olanak tanıyan yöntemlerle gizli bilgilerin açığa çıkarılmasını amaçlamaktadır (Hotho, Nürnberger ve Paaß, 2005). Metin madenciliği

analizinin evrimi, teknolojik gelişmeler, disiplinlerarası iş birliği ve otomatik veri analizi yöntemlerine artan ihtiyaç gibi faktörlerin birleşimine bağlanabilir.

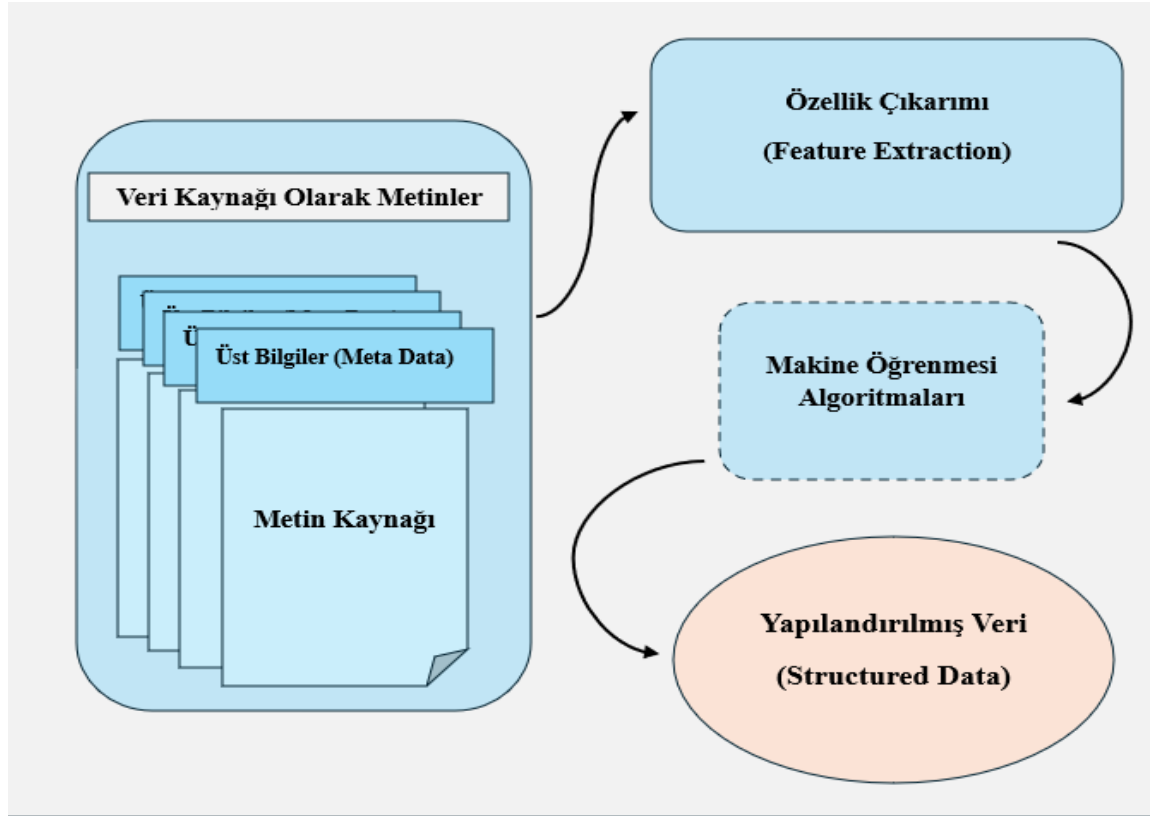
Metin madenciliği analizinin gelişmesindeki en büyük etkenlerden biri de bir yapay zekâ dalı olan Doğal Dil İşleme (DDİ) alanında kaydedilen ilerlemedir (Jurafsky ve Martin, 2008: 37). Bilişim teknolojilerinin gelişimiyle ivme kazanan bu yeni bilim alanı zamanla bilgisayarlı dilbilimi alanına evrilmiştir (Adalı, 2012). DDİ, doğal dildeki metinlerin çözümlenmesi, yorumlanması ve üretilmesi gibi eylemleri gerçekleştirecek bilgisayar sistemlerinin tasarımını ve geliştirilmesini ele almaktadır (Aslan ve Kuşçu, 2015). Metin ayrıştırma, konuşma bölümü etiketleme ve anlamsal analiz dahil olmak üzere DDİ'deki ilerlemeler, metin verilerini etkili bir şekilde işlemek ve analiz etmek için metin madenciliği tekniklerinin temelini oluşturmuştur. Bu DDİ teknikleri birçok metin madenciliği algoritmasının omurgasını oluşturarak bilgisayarların yapılandırılmamış metinlerden anlam çıkarmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca metin madenciliği analizi disiplinlerarası iş birliğinden, bilgisayar bilimi, dil bilimi, istatistik ve bilgi bilimi gibi alanlardan ve metodolojilerden büyük ölçüde yararlanmıştır.

Diğer bir yandan istatistiksel ve makine öğrenimi yöntemlerinin yükselişi, metin madenciliği analizinin evrimini şekillendirmede de önemli bir rol oynamıştır. Bu yöntemler, metinsel verilerdeki kalıpları, eğilimleri ve ilişkileri otomatik olarak tanımlamak için güçlü araçlar sağlamıştır. Kümeleme, sınıflandırma ve konu modelleme gibi teknikler metin madenciliği analizinin merkezi haline gelmiş ve araştırmacıların üstü kapalı anlamları ortaya çıkarmasına ve metinsel veri kümelerinden değerli bilgiler çıkarmasına olanak tanımıştır. Seker, metin madenciliği ile yapılabilecek bazı çalışmalarını şu şekilde sıralamaktadır (Seker, 2015):

- Metnin sınıflandırılması
- Metnin bölütlenmesi (clustering)
- Metinden konu çıkarılması (concept extraction)
- Duygu analizi (sentimental analysis)
- Metin özetleme (document summarization)
- Varlık ilişki modellemesi (entity relationship modelling)
- Sınıf taneciklerinin üretilmesi (production of granular taxonomy)

- Sözcüksel analiz (lexical analysis)
- Kelime sıklığı dağılımı (word frequency distribution)
- Örüntü tanıma (pattern recognition)
- Etiketleme (tagging)
- Kodlama (coding)
- Görselleştirme (visualization)

Yukarıda sıralanan işlemlere bakıldığında, metin madenciliği çalışmasının bize incelemesini yaptığımız metin veya metinler hakkında hem yapısal hem de anlamsal düzeyde veriler çıkarabileceği söylenebilmektedir.

Görsel 1. Metin madenciliği şeması (Seker, 2015)

Klasik bir metin madenciliği çalışmasının genel işleyişini Görsel 1'deki şemaya bakarak özetleyebiliriz. İlk olarak veri kaynağı olarak kullanılacak metinlere bir özellik çıkarımı uygulanır. Uygulama sonucunda elde edilen özellikler üzerinde sınıflandırma, tahmin veya bölütleme gibi bir makine öğrenmesi algoritması çalışır. Bu işlemlerin sonucunda, elde edilmek istenen yapılandırılmış veri ortaya çıkmaktadır.

Metin madenciliği, son yıllarda birçok alanda bir araştırma yöntemi haline gelmiştir. Ekonomi, eğitim, epidemiyoloji gibi alanların yanı sıra akademik araştırmalarda ve iş dünyasının her alanında bu yöntemin kullanımının yaygın olduğu görülmektedir (Zanini ve Dhawan, 2015). Metin madenciliğinin en aktif ve umut verici uygulama alanlarından birinin de biyobilimler olduğu düşünülmektedir (Hearst, 2003). Haber makaleleri ve sosyal medya gönderileri gibi belgelerden bilgi çıkarmak, müşteri geri bildirimlerini anlamak, pazar trendlerini takip etmek ve marka algısını değerlendirmek için kullanılan önemli bir yöntemdir.

1.1.2. Metin Madenciliği ve Çeviribilim

Yukarıda anlatıldığı gibi söz konusu metinsel veriler olduğundan, çeviri araştırmalarında metinle ana inceleme öğeleridir. Bu yüzden çeviri çalışmalarında, özellikle birden fazla metnin incelendiği çok dilli çalışmalarda, daha hızlı, daha kapsamlı ve bir anda büyük bir veriyi inceleyecek yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada teknolojik gelişmelerin önemi büyüktür. Bassnett, çeviri ile gelişen teknoloji arasındaki ilişkinin ön plana çıktığını ve her geçen gün daha da önemli hale geleceğini belirtmiştir (2002: 2). Diğer yandan Baker, derlem dilbilimi (corpus linguistics) ele alarak çeviribilimde büyük bilgisayarlı derlemlerin kullanım potansiyelini keşfetmenin acil bir ihtiyaç olduğunu, bunu gerçekleştirecek birçok bileşenin mevcut olduğunu dile getirmiş, çeviribilimin tanımlayıcı bir dalını geliştirmek için uygun araştırma metodolojisi ve güçlü araçlara ihtiyaç duyulduğundan bahsetmiştir (1993: 248).

Bu bağlamda metin madenciliği yönteminin, çeviribilim alanında çeşitli araçlar ve yararlar sağlayabileceği görülmektedir. Metin madenciliği, paralel metinleri, çeviri belleği sistemlerini ve iki dilli derlemleri analiz ederek çevirmenlerin kalıpları belirlemesine, çeviri iş akışlarını optimize etmesine, alana özgü terminolojiyi çıkarmasına, çeviri kalitesini değerlendirmesine ve özellikle de makine çeviri sistemlerini geliştirmesine yardımcı olur. Çeviribilimde metin madenciliği tekniklerinden yararlanmak, çok dilli iletişimde çeviri verimliliğini, tutarlılığını ve doğruluğunu artırmak için değerli bilgiler ve araçlar sağlayabilmektedir.

1.2. Kuramsal Çerçeve

James Holmes, “Çeviribilimin Adı ve Doğası” (2008) başlıklı bildirisinde “Çeviribilim” kavramını akademik camiaya sunarak bu bilim dalının da diğer bilim dalları gibi hem kuramsal hem de uygulamalı inceleme alanları olduğunu kaleme almıştır. Holmes, kuramsal alan ile uygulama alanı arasındaki karşılıklı ilişkiyi vurgularken, buna ek olarak Gideon Toury (2012) ise çeviribilim incelemelerinin betimleyici alanda yapılması gerektiğini söylemiş ve Betimleyici Çeviribilim (Descriptive Translation Studies) alanını ön plana çıkarmıştır.

Diğer yandan, çeviribilimde betimleyici kuramların gelişmesinde çeviri kuramını bir sistem içerisinde ilk kez ele alan Itamar Even-Zohar’ın (2021) Çoğul Dizge Kuramının etkisi göz ardı edilemez. Bu kuramla beraber betimleyici çalışmalara ilgi artmış, incelemelerin odağı kaynak ekin ve kaynak metinden erek metin ve çevirilere yönelmiş, çeviribilim çalışmaları durağanlıktan sıyrılıp devingenlik kazanmıştır (Yazıcı, 2005: 131).

1.2.1. Erek Odaklı Kuram

Toury’nin (2012) betimleyici yaklaşımlara ve çoğul dizge kuramına olan ilgisi erek ekine olan bakış açısından kaynaklanmaktadır. Çevirileri “erek ekinin” ürünü olarak görerek, “Erek Odaklı kuramı” öne sürmüştür. Toury, “Descriptive Translation Studies – and beyond” adlı kitabında Erek Odaklı Kuram’dan şu şekilde bahsetmiştir:

“...Bu amaç doğrultusunda atılan en önemli adım, çevirilerin, işlevleri ve sistemik durumları ne olursa olsun, erek ekin içinde oluşturulduğu ve kendi sistemik yapısını yansıttığı varsayımıyla beraber, onları barındıracak kültürün gerçekleri olarak görülmesi önerisidir. Çıkış noktasından dolayı bu yaklaşım “erek odaklı” olarak tanımlanmıştır...”¹ (2012: 18)

Toury’e göre çeviri “kültürel” bir etkinliktir ve dolayısıyla çevirmenin bir topluluk tarafından, o topluluğun uygun gördüğü isimlerle verilen işlevi uygun bir biçimde yerine getirebilmesi gerekmektedir (2008: 149). Bu doğrultuda, çevirmenin çevirisi sürecindeki

¹ “The crucial step taken in pursuit of this goal is the suggestion that translations be regarded as facts of the culture that would host them, with the concomitant assumption that whatever their function and systemic status, these are constituted within the target culture and reflect its own systemic constellation. It was by virtue of its starting point that this approach was described as ‘target-oriented’.” Çevirisi tarafınca yapılmıştır.

davranışlarının erek ekin tarafından belli kurallar ve normlar tarafından yönlendirilmesi veya kısıtlanabilmesi doğal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bağlamda, bu çalışmanın kuramsal çerçevesini çeviride betimleyiciliği ön plana çıkartan Toury'nin Erek Odaklı Yaklaşımı oluşturacaktır. İnceleme, erek metinden yola çıkılarak yapılmış ve karşılaştırmalar ürün odaklı bir bakış açısıyla çeviri sürecini de içine alarak metin madenciliği yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

1.2.2. Eşdeğerlik

Toury'nin Erek Odaklı Kuram'ında üzerinde durduğu önemli kavramlardan biri olan "eşdeğerlik", çeviri sürecindeki eylemlerin yeniden gözlemlenerek erek ekinde hâkim olan çeviri anlayışının belirlenmesinde bir araç işlevi görmektedir (Yazıcı, 2005: 135). Toury, eşdeğerliğin belirlenebilmesi için iki farklı kavram öne sürmektedir; "yeterlilik" (adequacy) ve "kabul edilebilirlik" (acceptability). Çevirinin kaynak ekin normlarına yakın olması durumunda, o çeviri "yeterli" çeviri olarak kabul edilmektedir. Diğer yandan eğer çeviri erek ekin normlarına yakın ise, o çeviri "kabul edilebilir" bir çeviridir. Bu duruma ek olarak Toury, hiçbir çevirinin tamamen kaynak odaklı veya erek odaklı olamayacağını, her kaynak odaklı çevirinin az da olsa erek odaklı, her erek odaklı çevirinin de az da olsa kaynak odaklı kaymalar içerebileceğini vurgulamıştır (2012: 70).

1.2.3. Çeviri Normları

Toury, "Çeviri Normlarının Doğası ve Çevirideki Rolü" (2008) başlıklı yazısında, normları sosyo-kültürel bağlamda ele alıp çeviriler üzerindeki etkisini vurgulamıştır. Ona göre çeviri, en az iki dil ve iki kültürün geleneğini yansıtan, diğer bir deyişle hem dil hem kültür düzeyinde iki farklı norm dizgesini içinde barındıran bir eylemdir (Toury, 2008: 151). Toury, çeviriyi yönlendiren çeşitli normları üç ana başlığa ayırır. Bunlar sırasıyla öncül norm, süreç öncesi çeviri normları, çeviri süreci normlarıdır.

Öncül Norm

Öncül norm (*initial norm*), çevirmenin çeviriye başlamadan önce aldığı kararlardır. Çevirmen, yapacağı çevirinin kaynak odaklı mı, yoksa erek odaklı mı olacağına karar verir. Bir başka deyişle çevirmenin, kaynak metnin normlarını göz önünde bulundurup yeterli bir çeviri mi, yoksa erek kültürün normlarına uyarak kabul edilebilir bir çeviri mi yapacağına karar vermesi gerekmektedir. Öncül norm kavramının

her şeyden önce açıklayıcı bir araç olarak hizmet etmesi amaçlansa da yeterliliğe ya da kabul edilebilirliğe yönelik açık bir makro düzeyde eğilim fark edilmese bile, mikro düzeydeki kararları bu terimlerle açıklamak hâlâ mümkün ve yararlı olmalıdır (2008: 153).

Süreç Öncesi Çeviri Normları

Süreç öncesi çeviri normları (*preliminary norms*), çeviri gerçekleşmeden önce çeviriye dair yapılacak bazı seçimlerin anlaşılmasını sağlayan normlardır. Toury bunları birbiriyle bağlantılı iki başlık olarak ele almaktadır (2008: 53-54):

- Çeviri politikası (*Translation policy*): Toury, çevrilecek metnin seçiminin de bu süreçte önemli olduğunu belirtir. Çevirmenin çevireceği metni neden seçtiği, seçerken nelerden etkilendiği gibi faktörlerin bize çeviri hakkında bilgi verebileceğini öne sürmektedir.
- Çevirinin doğrudanlığı (*Directness of translation*): Çevirmenin, yapacağı çeviriyi doğrudan ana dilinden mi yoksa ara dilden mi çevireceği kararı bu norm kapsamına girmektedir. Bu norm, çevirmenin bu noktada aldığı kararların anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Çeviri Süreci Normları

Çeviri süreci normları (*Operational norms*), çeviri eylemi sırasında alınacak kararları yönlendiren bir grup normdur. Bu normlar, metni hem biçimsel düzeyde hem de dilsel düzeyde etkiler. Böylece kaynak metin ile erek metin arasındaki ilişkiye, nelerin değiştirilip nelerin aynı bırakılacağına yön verirler (Toury, 2008: 54). Bu normlar da aynı süreç öncesi çeviri normları gibi iki başlığa ayrılmaktadır:

- Matriks normlar (*Matricial norms*): Bu normlar, metnin biçimsel yapısına doğrudan etki eden normlardır. Kaynak metnin biçimsel/matriks değerlerinin erek metinde nasıl yer alacağına ve ne kadar değiştirileceğine yön verirler. Matriks normlar, metindeki her türlü ekleme, çıkarma ve yer değiştirme gibi biçimsel değişiklikleri kapsarlar.

- Metinsel-dilsel normlar (*Textual-linguistic norms*): Metinsel-dilsel normlar, erek metinde kullanılacak olan dilsel değerlerin seğimini yönlendirmektedir. Çeviriyi yaparken mikro düzeydeki değerleri, dilbilgisel yapıları yönlendirirler.

Toury'nin Erek Odaklı Kuram'ının ve kuram çerçevesinde öne sürdüğü diğer kavramların, çeviribilimde yarattığı etkiyi Işın Bengi-Öner "...son yirmi yılın ürünü olan bu kuram, çeviribilimde bilim adamlarının kendi alanlarına bakış açısını değiştirmiştir... Yani bu yaklaşım, ürün-, çözüm-, erek-odaklı, tarihsel, ilişkiyel, işlevsel, devingen, dizgesel ve betimleyici bir yaklaşımdır." (1993: 33) cümleleriyle ifade etmiştir.

Bu çalışmada, söz konusu çeviri normlarından "Matriks normlar" dikkate alınacaktır. İncelenecek kaynak metnin biçimsel değerleri elde edilip çevirilerindeki biçimsel değerlerle karşılaştırılacaktır. Matriks normların asıl amacı yapısal düzeyde inceleme olduğundan, bu çalışmada nesnelere anlamsal boyutuna değinilmeyecektir.

Elde edilen matriks değerlerin karşılaştırılmasının sonucunda eşdeğerlik bağlamında çevirilerin yeterliliği ve kabul edilebilirliği tespit edilecektir.

1.3. İlgili Çalışmalar

Kavramsal çerçeve bölümünde de ele alındığı üzere, metin madenciliğinin çalışma alanı oldukça geniştir. Bu bölümde, dil üzerinde yapılan çalışmalarına örnek verilmiştir. Örneğin Zhang (2024), Japonca çeviri eğitiminde sıklıkla kullanılan kelimeleri çıkarmak için makalesinde metin madenciliği yöntemini kullanmıştır. Çelik'in (2020), metin madenciliğinde araç olarak kullanılan Tableau'yu Shakespeare külliyyatı incelemesinde kullandığı makalesi bir başka örnek çalışmadır.

Toury'nin Erek Odaklı Kuramı ve çeviri normları, birçok çeviri çalışmasının kuramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Özellikle karşılaştırmalı çeviri çalışmalarında kuramsal çerçeve olarak yer almaktadır. Örneğin Karadağ, Bozkurt ve Alimen (2015), makale çalışmalarında çeviri çocuk edebiyatı bağlamında seğtikleri nesnelere Toury'nin çeviri normları bağlamında incelemiştir. Yaptığı bir çalışmada Araboğlu (2017), erek odaklı çeviri kuramları bağlamında çeviri eleştirisi sürecini irdelemiştir, Halide Edib'in yaptığı bir üst-eleştiriye inceleyerek dönemin çeviri eleştirisi anlayışını incelemiştir. Cirit ve Arkan (2023), Küçük Prens eserinin Türkçe çevirilerini kabul edilebilir çeviri ve yeterli çeviri bağlamında incelemiştirlerdir.

Yapılan literatür taramasında, hem metin madenciliğini hem de çeviri normlarını, “A Text Mining Approach to ‘Operational norms’” (2021) adlı makalesinde ve “Extending the Boundries in Descriptive Translation Analysis: A Text Mining Approach” (2022) başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında ele alan Bozan, metin madenciliğini kullanarak “çeviri süreci normları” bağlamında yaptığı çözümlemeyi çalışması için özel geliştirilen bir yazılımı araç olarak kullanarak test etmiştir. Bu tez çalışması, değinilen çalışmalardan farklı olarak seçilen analiz aracının karşılaştırmalı çeviri çalışmalarındaki işleyişini test etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, inceleme nesnelere ve inceleme için kullanılacak araç tanıtılmış, veri hazırlık ve toplama sürecinden bahsedilmiştir.

İlk olarak, tez çalışmasında incelenecek kaynak metin ve çevirileri tanıtılmıştır. Yazar ve çevirmenler hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra kaynak metin ve çevirileri üzerinde yapılan benzer çalışmalara değinilmiştir.

İkinci olarak, bir önceki bölümde tanımlanan metin madenciliği yöntemi doğrultusunda seçilen inceleme aracı KH Coder tanıtılmış, işlevinden, kullanım alanlarından ve genel özelliklerinden bahsedilmiştir. Ardından aracın, incelemede kullanılacak özellikleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Bölümün sonunda ise inceleme nesnelere toplanmasından, verilerin hazırlanmasından ve toplanmasından bahsedilmiş, inceleme süreci aşamalar halinde ele alınmıştır.

2.1. İnceleme Nesnelere

İnceleme nesnelere olarak, çalışmanın kuramsal çerçevesi ve yöntemde kullanılacak aracın metni işleme kapasitesi dikkate alınarak Le Petit Prince ve çevirileri seçilmiştir. Bu bağlamda, seçilen inceleme nesnelere birçok dile çevrilmiş olması ve çevirilerinde çeşitli farklılıklar göstermesi, çalışmanın kuramsal çerçevesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, metinlerin uzunluklarının da analiz için kullanılacak araç için uygun olduğu düşünülmüştür. Özgün metin Fransızca olup seçilen çevirileri İngilizce, Japonca ve Rusçadır. Aşağıda her bir metin hakkında bilgilere sırasıyla yer verilmiştir.

Le Petit Prince, konusu, vermek istediği mesajlar, kullanılan görseller veya farklı yaş gruplarındaki okuyucu kitlesi gibi etkenlerden dolayı ilk yayınlandığından bu yana birçok farklı alanda araştırma konusu olmuştur. Bu etkenlerden bir diğeri ise eserin çok fazla dile çevrilmiş olmasıdır. Bu durum beraberinde birçok çeviri incelemesini de getirmiştir. Bu çalışmalarda çeviri sürecindeki zorluklar, kelime oyunları, kültürel referanslar, kültürel adaptasyonlar, disiplinlerarası temalar ve dil eğitimi gibi çeviri bağlamında veya sonucunda değerlendirilebilecek konular sık sık ele alınmıştır. Bu

çalışmalar, hem kaynak metin ve çeviri metin olarak karşılaştırmalı bir şekilde, hem de sadece çeviri metin bağlamında yapılmıştır.

Roldán-Riejos (2023), ilk İngilizce çevirisi üzerine metaforik bir derlem analizi yapmıştır. Omae, Andres, Imai ve Anzai (2002), eserden ve Japonca çevirisinden örneklerle yeni bir hizalama destek yazılımı tanıtmışlardır. Stehwien, Henke, Hale, Brenna ve Meyer (2020), eserin 26 farklı dildeki çevirilerini ele alarak sinir-dilbilimsel bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Sanatifar ve Etemadi (2021), çalışmalarında eserin Farsça yeniden çevirilerini “Yeniden Çeviri Hipotezi” bağlamında ele almışlardır. Akgün (2016), yüksek lisans tezinde eseri kapsamlı bir şekilde ele almış ve Türkçe çevirileri üzerine karşılaştırmalı bir analiz gerçekleştirmiştir. Bahsedilen bu çalışmalar, eser ve çevirileri üzerine yapılan çalışmalardan sadece birkaçıdır.

2.1.1. Le Petit Prince

1900'de doğan Antoine de Saint-Exupéry, en çok “Le Petit Prince” (Küçük Prens) ile tanınan Fransız yazar ve öncü havacıdır. Havacılık kariyeri ve savaş zamanı gösterdiği hizmeti, “Rüzgâr, Kum ve Yıldızlar” ve “Gece Uçuşu” gibi beğenilen kitapları içeren edebi çalışmalarında derin izler bırakmıştır. 1944'te bir keşif görevi sırasında kaybolan Saint-Exupéry'nin kalıcı mirası, dünya çapındaki okuyucularda yankı uyandırmaya devam eden şiirsel ve felsefi yazılarında yatmaktadır.

Fransız yazar Antoine de Saint-Exupéry tarafından 1943 yılında yayınlanan eser hem çocuklar hem de yetişkinler için anlamlı olmuş, edebiyat dizgesinde önemli bir konum edinmiştir. Eserde, aynı zamanda pilot olan yazarın kendi yaşam deneyimlerinden de izlerle karşılaşılabilir. Bir pilotun çölde uçağının arızalanması sonucu karşılaşmış olduğu Küçük Prens ile olan etkileşimini anlatan eserde, Küçük Prens'in farklı gezegenlerdeki deneyimleri ve maceraları anlatılır. Eser, yirmi yedi bölümden oluşmaktadır ve yazarın kendi çizdiği resimlerle doludur. Dostluk, sevgi, insan, büyüme, yalnızlık ve hayatın anlamı gibi temalar üzerinde okuyucuya derin düşünceler sunmaktadır. Eser her ne kadar sade bir dille yazılsa da basit cümlelerin ardında dil derin bir anlam taşımaktadır.

Dünya çapında fenomen haline gelen eser 500'den fazla dil ve diyalekte çevrilmiştir ve yayın tarihinden bu yana 200 milyondan fazla satılmıştır.² Eserin en çok

² WEB 1

çevrildiği on dil Çince (Mandarin), İngilizce, İtalyanca, Japonca, İspanyolca, Portekizce, Farsça, Sırpça, Yunanca ve Türkçedir. Ayrıca, İncil'den sonra en çok çevrilen eser olarak edebiyat dizgesindeki yerini bir klasik olarak sürdürmektedir. Bu çalışmada eserin 2017'de yapılan bir baskısı ele alınacaktır ve incelemedeki kaynak metin (KM) konumdadır.

2.1.2. The Little Prince

Eserin ilk İngilizce çevirisi, eserin yayınlandığı 1943 yılında yayınlanmıştır. “The Little Prince” başlığıyla İngilizce konuşulan her ülkede önemli bir popülerlik kazanmıştır. Pek çok farklı kişi tarafından ve farklı zamanlarda yapılan çevirileri olsa da en ünlü ve en yaygın olarak kullanılan Katherine Woods'un çevirisidir.

1886-1968 yılları arasında yaşayan Woods, yazar ve çevirmen kimliği ile bilinse de “The Little Prince” çevirisi ile ünlenmiştir. Woods'un çevirisi, eserin ilk çevirisi olmakla beraber 1995 yılına kadar piyasadaki tek İngilizce çeviri olmuştur (Roldán-Riejos, 2021). “The Little Prince” çevirisinde özgün metni sadık ve akıcı bir şekilde yansıtmayı başarmıştır. Bu durum, onun hem okuyucular hem de eleştirmenler tarafından takdir edilmesine vesile olmuştur. Bu çalışmada, Woods'un çevirisinin 2017'de yapılan baskısı ele alınacaktır ve incelemedeki ilk çeviri metnidir (ÇM1).

2.1.3. 星の王子さま (Hoshi no Ōjisama)

Eserin Japonca çevirisi, ilk olarak Arō Naitō tarafından 1953 yılında “星の王子さま” (Hoshi no Ōjisama) adıyla yayınlanmıştır ve “Yıldızların Prensi” anlamını taşımaktadır. O zamandan beri farklı yayınevleri tarafından birçok kez basılan çeviriler mevcuttur. Çeviriler, Japon kültürüne uyum sağlamak amacıyla adaptasyonlar içerir, özgün metindeki bazı kültürel ve dilsel özelliklerin uyarlamaları ile karşılaşılır.

Eseri çeviren birçok isim olsa da bu çalışmada Yū Ōkubo'nun çevirisi ele alınacaktır. İncelemedeki ikinci çeviri metnidir (ÇM2). 1982'de doğan Ōkubo, erken yaşta çeviri yapmaya başlamış ve o zamandan beri ortak eserler olarak kamusal alana girmiş çeşitli edebiyat ve sanat çevirileri sunmaya devam etmektedir. Şu anda çeviribilim

alanında çalışmalarına devam etmekte ve aynı zamanda aktif olarak serbest çevirmenlik ve yazarlık yapmaktadır.³

2.1.4. Маленький принц (Malen’kij Princ)

Sovyetler Birliği dönemine denk gelen ve bilinen ilk “Le Petit Prince” Rusça çevirisi, “Маленький принц” (Malen’kij Princ) başlığıyla 1960 yılında yayınlanmıştır. Nora Gal’a ait olan çeviri, Rusçadaki önemli çevirilerden biridir. Bu çalışmada da Nora Gal’in çevirisinin 2012’de yapılan bir baskısı ele alınacaktır ve incelemedeki üçüncü çeviri metnidir (ÇM3).

Nora Gal olarak bilenen Eleonora Yakovlevna Galperina, 1912-1991 yılları arasında yaşamış Sovyet-Rus çevirmen, yazar ve edebiyat eleştirmenidir. Fransız ve İngiliz edebiyatından Rusçaya yaptığı çevirilerle tanınan Gal, birçok Batı edebiyatı eserinin Rus okurlarla buluşmasında önemli bir rol oynamıştır. Özellikle “Küçük Prens” çevirisi, lirik niteliği ve orijinal metnin ruhuna sadık kalmasıyla ünlüdür. Çeviri çalışmalarının yanı sıra saygın bir edebiyat eleştirmeni olan Gal, çeviri kuramı ve edebi çeviri sanatı üzerine denemeler ve makaleler yazarak bu alana önemli katkılarda bulunmuştur.⁴

2.2. İnceleme Aracı Olarak “KH Coder”

Japon sosyolog Koichi Higuchi tarafından geliştirilen KH Coder, ilk olarak 2001 yılında piyasaya sürülmüştür. Metin madenciliğinin yanı sıra hesaplamalı dilbilim ve nicel içerik analizi çalışmalarında da bu yazılım kullanılabilir. Verilerini doğrudan işleyebilir ve analiz edebilir, ek veri işleme araçlarına ihtiyaç duymadan veriyi hazırlar ve analiz eder. Kendi resmî sitesinden ücretli olarak indirilebilen KH Coder, Windows, Linux ve Macintosh işletim sistemlerini desteklemektedir. Aracın ilk sürümünde sadece Japonca metinlerin analizi yapılabilirken, en son güncellemesiyle dil seçeneği on üçe yükselmiştir. Bu diller Japonca, İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Katalanca, Felemenkçe, Rusça, Portekizce, İspanyolca, Slovence, Çince (basitleştirilmiş) ve Korecedir. Birden fazla dili desteklemesi, çok dilli veri setleri üzerinde analiz yapabilmesini mümkün kılmaktadır. Aracın kendi ise toplam 6 farklı arayüz diline

³ WEB 2

⁴ WEB 3

sahiptir. Araç Çince, İngilizce, Fransızca, Japonca, Korece ve İspanyolca dillerinde kullanılabilir.

Kullanıcı dostu arayüzü sayesinde karmaşık analizleri kolayca yapmayı sağlar. Büyük metin verilerinin analizinde kullanılan KH Coder'ın bazı temel özellikleri şunlardır:

- İçerik Analizi: Metin verilerindeki ana temaları, anahtar kelimeleri ve kavramları belirleyebilir.
- İstatistiksel Analiz: Kelime sıklığı, kelime ilişkileri ve diğer istatistiksel analizleri yapabilir.
- Bütünleşik DDİ Araçları: KH Coder, temel DDİ görevleri için çeşitli araçlar içerir. Örneğin, adlandırılmış varlık tanıma (NER), duygu analizi ve kelime öbekleri çıkarma gibi görevleri yerine getirebilir.
- Dil İşleme Yetenekleri: KH Coder, dil bilgisi ve anlamsal analiz yapabilir, kelime köklerini bulabilir ve gereksiz kelimeleri filtreleyebilir.
- Çeşitli Analiz Teknikleri: Temel frekans analizlerinin yanı sıra, KH Coder ortak kelime analizleri, eşzamanlı kelime analizleri, ilişki analizi (correspondence analysis), çok boyutlu ölçekleme (MDS) ve kümeleme analizleri gibi çeşitli teknikleri destekler.
- Grafikselleştirme: Metin verilerindeki ilişkileri ve temaları görsel olarak sunabilir. Örneğin, kelime bulutları, dendrogramlar ve ağ grafikleri oluşturabilir.
- Sosyal Ağ Analizi: Metin verilerindeki sosyal ağları analiz edebilir ve bu ağlardaki anahtar aktörleri belirleyebilir.
- Makine Öğrenimi Entegrasyonu: Metin sınıflandırması ve kümeleme gibi makine öğrenimi tekniklerini kullanabilir.
- Kodlama Analizi: Çeşitli özelliklere belirli kodlama kuralları uygulandığında daha derin analizler yapılabilmesine olanak sağlamaktadır.

KH Coder, sadece metin madenciliği çalışmalarında değil, veri madenciliği çalışmalarında da sık sık kullanılmıştır. Higuchi (2016), KH Coder'ın kullanıldığı 1000'den fazla akademik çalışmanın yayımlandığını, bunların çoğunun Japoncada, 100'den fazlasının da İngilizcede yapıldığını belirtmiştir. Araç ile yapılan ilk edebi eser analizi, yine aracın geliştiricisi tarafından yapılmıştır. Yeşilin Kızı Anne (Anne of Green

Gables) eserini ele alarak, KH Coder'ın edebi eser analizlerinde nasıl kullanılabileceğini anlatan birbirinin devamı olan iki makale yayınlamıştır (Higuchi, 2016; Higuchi, 2017). Edebi eser analizi bağlamında az sayıdaki benzer çalışmalara örnek olarak Gençer Baloğlu'nun (2022) çalışması verilebilir.

Higuchi, yukarıda bahsedilen çalışmalarını daha önce önerdiği iki aşamalı niceliksel içerik analizi yaklaşımını kullanarak gerçekleştirmiştir ve incelemenin bulgularının doğruluğunu KH Coder kullanarak test etmiştir. Bu adımlar şu şekildedir (Higuchi, 2016: 77):

Adım 1: Mevcut verilerden otomatik olarak bir kelime listesi çıkarın, büyük resmi elde etmek ve önyargıları ortadan kaldırmak için bunları istatistiksel olarak analiz edin.

Adım 2: Kodlama kurallarını belirleyin. Örneğin, "Belirli bir ifade varsa, onu A kavramının görünümü olarak kabul ederiz" kuralını kullanarak verilerden kavram kategorilerini çıkarın. Daha sonra analizi derinleştirmek için kavramları istatistiksel olarak analiz edin.

Ona göre niceliksel analizin iki temel avantajı vardır; birincisi verilerin keşfedilmesini sağlayarak sonuçta verilerin daha iyi anlaşılmasını sağlar, ikincisi ise analizin güvenilirliğini artırır (Higuchi, 2017: 144).

2.3. İncelemede Kullanılacak Araç Özellikleri

İncelemede, kuramsal bağlamda değerlendirilmek üzere istatistiksel verilerin toplanmasının daha yararlı olduğu düşünüldüğünden, Higuchi'nin bahsettiği "Adım 1" dikkate alınmıştır. Matriks normları değerlendirebilme bağlamında üç farklı özellik seçilmiştir. Bu özellikler hakkında bilgiler ve örnek metin ile elde edilen görselleri aşağıda sırasıyla verilmiştir:

- **Birim Kelime – Cümle – Paragraf Sayısı**

Ön-işleme yaptıktan sonra KH Coder'ın ana penceresindeki veri tabanı istatistikleri görülmektedir. Görsel 2'de görüldüğü üzere, bu istatistikler arasında dikkate alınacaklar sırasıyla aşağıdaki gibidir:

- Kullanılan birim kelime (Tokens) sayısı

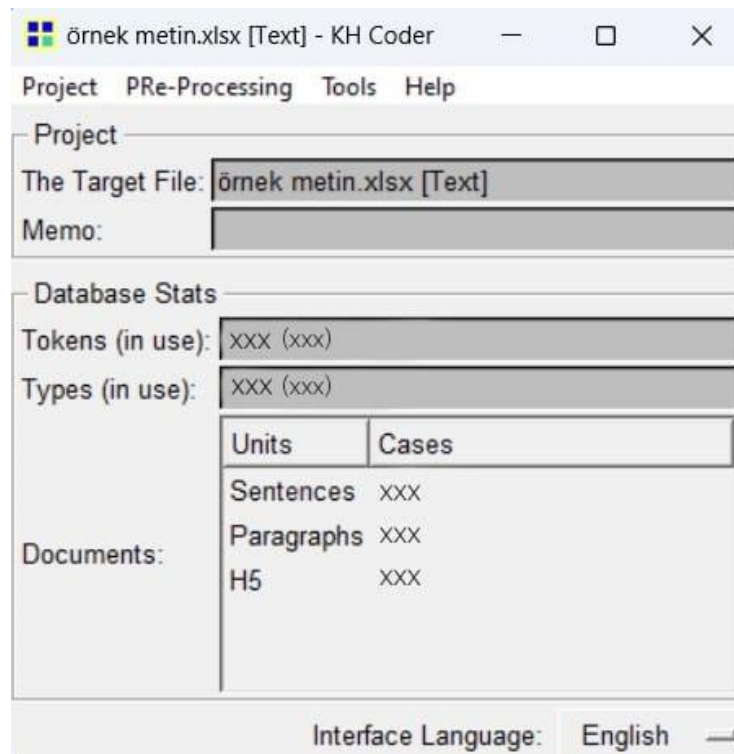
Gösterilen birim kelime sayısı, hedef metin dosyasındaki toplam kelime sayısını göstermektedir. Parantez içinde gösterilen sayı ise KH Coder'ın analiz sırasında tanımladığı birim kelime sayısıdır.

- Kullanılan birbirinden farklı kelime (types) sayısı

Farklı kelime sayısı, tüm kelimeler dikkate alınarak elde edilir. Parantez içindeki sayı ise birim kelime sayısında olduğu gibi KH Coder'ın analizde tanımladığı sayıdır.

- Cümle (Sentences) sayısı
- Paragraf (Paragraphs) sayısı

Burada gösterilen paragraf sayısına ek olarak, metnin bölümlerindeki paragraf sayısı dağılımı da tespit edilebilir.

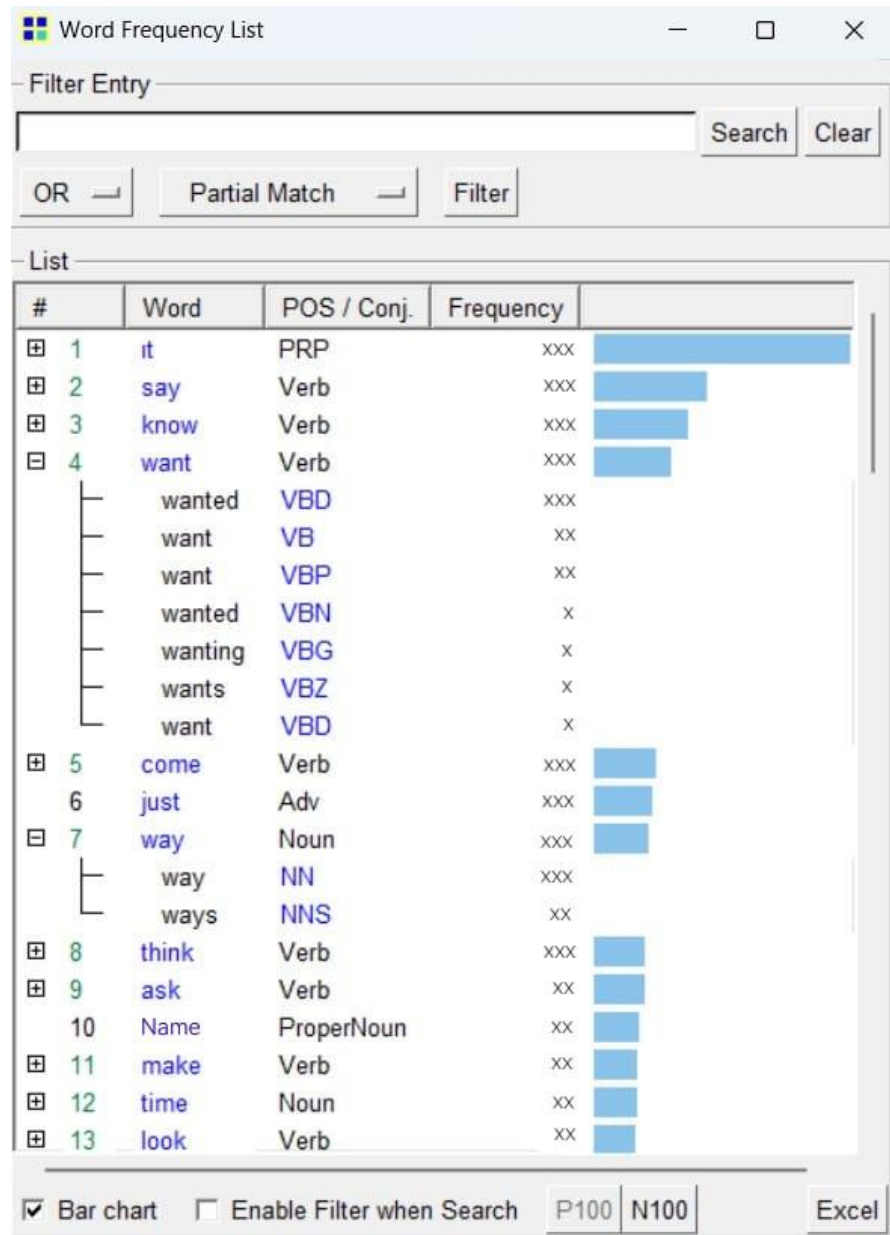
Görsel 2. Birim kelime-cümle-paragraf verileri penceresi

- **Kelime Sıklık Listesi**

Aracın “Kelime” (Words) menüsündeki bu özellik (Frequency List of Words), bize metinde kullanılan kelimeleri kullanım sıklıklarına göre en fazladan en aza olacak

şekilde sıralamaktadır. Tek seferde ilk 100 kelimeyi göstermektedir. Görsel 3'te görüldüğü üzere, kullanım sıklığına göre sıralanan kelimeler yalın olarak ele alınsa da kelimenin solunda yer alan kutucuktaki "+" tıklanarak kelimenin diğer formları da elde edilebilmektedir. Ayrıca kelimelerin türü, hemen sağ taraflarında yazmaktadır. Pencerenin yukarısında yer alan arama (Search) kısmından belirli kelimeler aranabilir, filtreleme (Filter) kısmından ise kelime türlerine göre arama yapılabilir.

Sıralanan herhangi bir kelimeye tıklamak, yeni bir pencere açmaktadır. Bu pencerede kelimenin kullanıldığı her cümle, alt alta sıralanarak verilmektedir.

Görsel 3. Kelime sıklık listesi örneği

- **Kelime Türleri Sıklık Listesi**

Bu veri, Görsel 3’te sağ alt köşede yer alan “Excel” (*.xlsx) dosya türünün seçilmesi ile elde edilmektedir. Veri bize, kelimelerin türlerini ve sayılarını kullanım sıklıklarına göre sıralamaktadır. Görsel 4’teki örnekteki gibi, tek bir dosya halinde tüm kelime türleri sütunlarda yer almaktadır ve kelimeler ile kullanım sayıları görülebilmektedir.

Ancak dosya diline göre kullanılan kelime çıkarım (word extraction) yazılımına göre kelime türleri değişiklik gösterebilmektedir.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
1	Noun		ProperNoun	Foreign		TAG			PRP		Adj		Adv		Verb	
2		xxx		xxx		xxx				xxx		xxx		xxx		xxx
3		xxx		xxx		xxx				xxx		xxx		xxx		xxx
4		xxx		xxx		xxx				xxx		xxx		xxx		xxx
5		xxx		xxx		xxx				xxx		xxx		xxx		xxx
6		xxx		xxx		xxx				xxx		xxx		xxx		xxx
7		xxx		xxx		xxx						xxx		xxx		xxx
8		xxx		xxx								xxx		xxx		xxx
9		xxx		xxx								xxx		xxx		xxx
10		xxx		xxx								xxx		xxx		xxx
11		xxx		xxx								xxx		xxx		xxx
12		xxx		xxx										xxx		xxx
13		xxx		xxx										xxx		xxx
14		xxx		xxx										xxx		xxx
15		xxx												xxx		xxx
16		xxx														xxx
17		xxx														xxx
18		xxx														xxx

Görsel 4. Kelime türleri sıklık listesi örneği

2.4. Verinin Hazırlanması ve Toplanması

Bu bölümde, verinin hazırlanma ve toplanma süreci ele alınmıştır. Araştırmanın sınırlılıkları bölümünde de bahsedildiği üzere inceleme sadece bölümlerde yer alan ana metinler üzerinde yapılacak; eser kapakları, görseller, yazar/çevirmen/editör sunuşları, ön sözler ve son sözler, notlar gibi diğer metin içeren bölümler ele alınmayacaktır.

İlk olarak, inceleme için gerekli nesnelere temin edilmiştir. Fransızca, İngilizce ve Rusça metinlerin kitap baskıları, Japonca metin ise internet ortamında açık erişim

adreslerinden elde edilmiş, tüm metinler yazılıma yüklenmek üzere uygun formata getirilmiştir.

İncelemede, KH Coder 3.Beta.07f (2023) versiyonu kullanılmıştır. Verinin hazırlanması ilk üç aşamada gerçekleşirken, verilerin toplanması ise son aşamada gerçekleşmektedir. Bu aşamalar, her inceleme nesnesinde aynı şekilde uygulanmıştır. Yazılımın çoklu dosya işlemesi ve uygulaması olmadığından, her bir inceleme nesnesi bu aşamalardan teker teker geçmiştir. İlk olarak Fransızca kaynak metin, ardından sırasıyla İngilizce, Japonca ve Rusça çevirisi analiz edilmiştir. Dört aşama, aşağıda sırasıyla alt başlıklar halinde ele alınmıştır.

2.4.1. Nesnelerin Düzenlenmesi

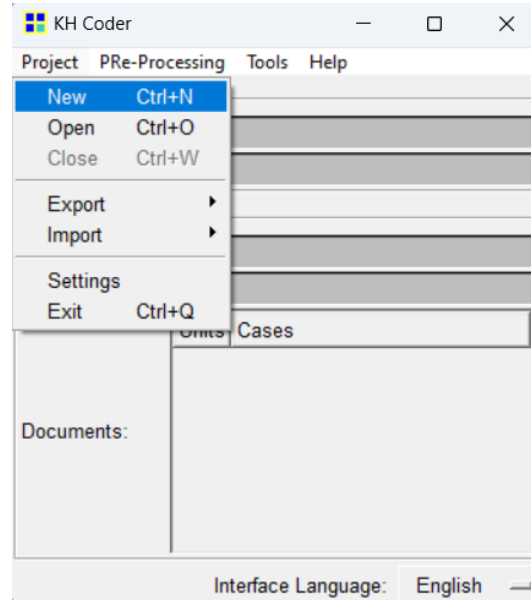
İlk olarak incelenecek metinlerin hepsi düz metin formatına (.txt) getirilip farklı dosyalar halinde Excel (.xlsx) dosyasına aktarılmıştır. Excel dosyalarındaki ilk satırdaki A-B-C sütunları sırasıyla "Text-Chapter-Part" şeklinde adlandırılmış, metinler "Text" sütunundaki her satırda bir paragraf yer alacak şekilde düzenlenmiştir. Ardından, toplamda 27 bölümden oluşan metinlerin her bir bölüm başlığı "Chapter" sütununda kesitlenmiştir. "Part" sütunu altında ise tüm bölüm başlıkları beraber ele alınmıştır. Her bir metin, yukarıdakiler doğrultusunda Görsel 5'teki şekilde düzenlenmiştir.

	A	B	C
1	Text	Chapter	Part
	Lorsque j'avais six ans j'ai vu, une fois, une magnifique image, dans un livre sur la forêt vierge qui s'appelait "Histoires Vécues". Ça représentait un serpent boa qui avalait un fauve.		
2	Voilà la copie du dessin.	01	01-02-03-04-05-06-07-08-09-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27
	On disait dans le livre: "Les serpents boas avalent leur proie tout entière, sans la mâcher. Ensuite ils ne peuvent plus bouger et ils dorment pendant les six mois de leur digestion".	01	01-02-03-04-05-06-07-08-09-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27
	J'ai alors beaucoup réfléchi sur les aventures de la jungle et, à mon tour, j'ai réussi, avec un crayon de couleur, à tracer mon premier dessin.		
4	Mon dessin numéro 1. Il était comme ça:	01	01-02-03-04-05-06-07-08-09-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27
	J'ai montré mon chef-d'oeuvre aux grandes personnes et je leur ai demandé si mon dessin leur faisait peur.	01	01-02-03-04-05-06-07-08-09-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27
	Elles m'ont répondu: "Pourquoi un chapeau ferait-il peur?"	01	01-02-03-04-05-06-07-08-09-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27
6	Mon dessin ne représentait pas un chapeau. Il représentait un serpent boa qui digérait un éléphant. J'ai alors dessiné l'intérieur du serpent		

Görsel 5. Nesnelerin Excel dosyasındaki düzeni

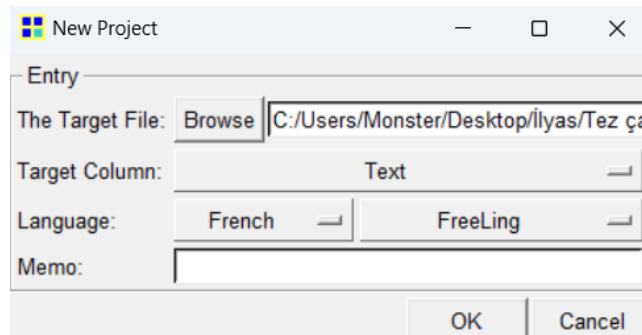
2.4.2. Düzenlenen Nesnelerin Yazılıma Yüklenmesi

Birinci aşamadaki düzenlemelerden sonra hazır olan dosyalar, tek tek yazılıma yüklenmiştir. Görsel 6'daki gibi, KH Coder başlangıç penceresinde yer alan "Project" sekmesinden yeni (New) proje seçilerek, dosyalar KH Coder proje arşivine yüklenmiştir.

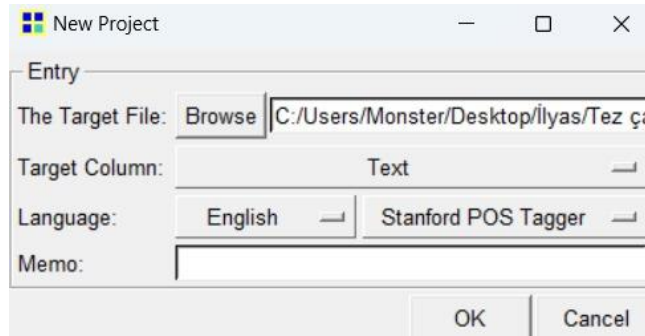

Görsel 6. KH Coder'da yeni proje oluşturma

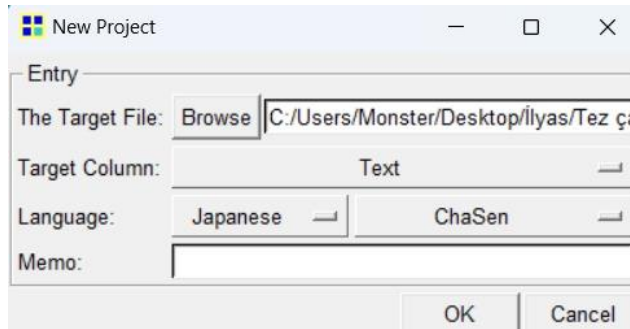
Her dil, kelime çıkarımı için farklı yazılımlar kullanmaktadır. İngilizce metinden kelime çıkarımı için "Standard POS Tagger", "FreeLing" veya "SNOWBALL" kullanılabilirken, Japonca için "ChaSen" veya "MeCab", Fransızca için "FreeLing" veya "SNOWBALL", Rusça için ise sadece "FreeLing" yazılımı kullanılabilir. Aşağıdaki Görsel 7, Görsel 8, Görsel 9 ve Görsel 10'da görüldüğü üzere, yeni projeler oluşturulurken her dosya dilene uygun kelime çıkarım yazılımı seçilmiştir.

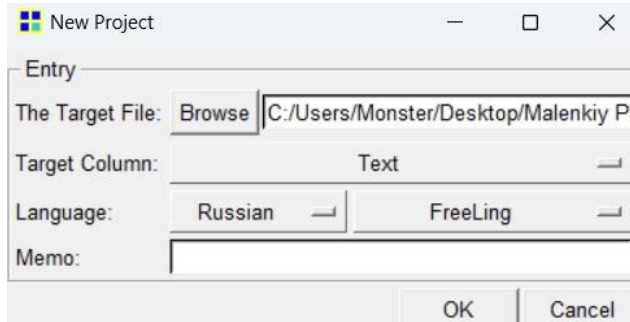
Görsel 7. Fransızca nesnenin yazılıma yüklenmesi

Görsel 8. İngilizce nesnenin yazılıma yüklenmesi

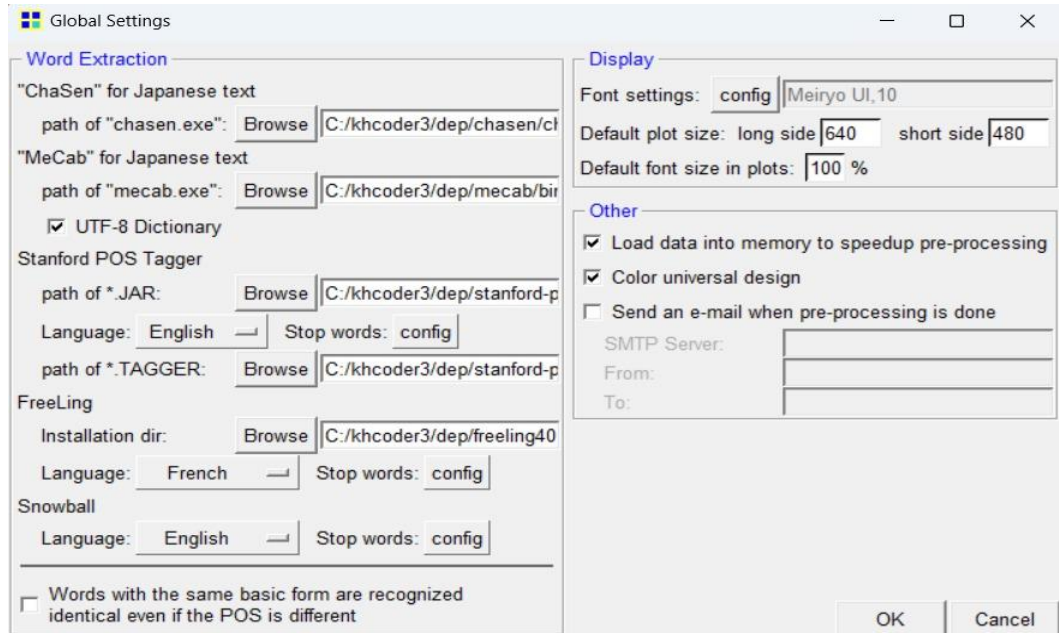
Görsel 9. Japonca nesnenin yazılıma yüklenmesi

Görsel 10. Rusça nesnenin yazılıma yüklenmesi

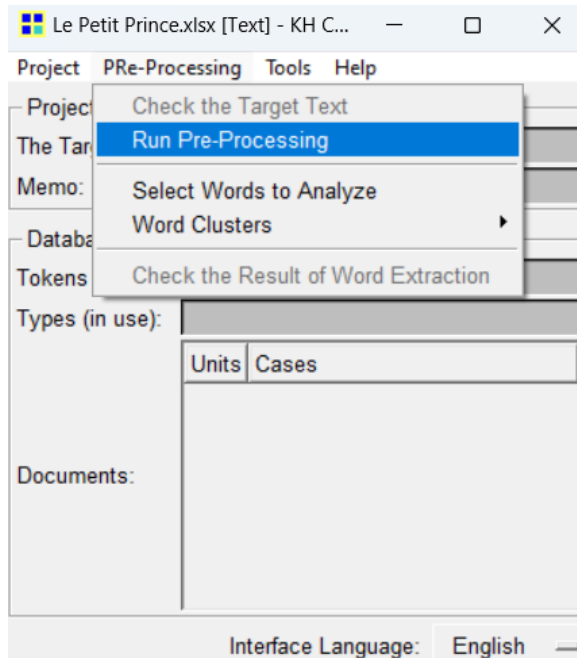
2.4.3. Yüklenen Nesnelerin İşlenmesi

Arşive yüklenen projeler ön işlemeden geçmeden önce birtakım ayar düzenlemesinden geçmiştir. Görsel 11’de genel ayarların olduğu pencerede, bir önceki aşamada adı geçen kelime çıkarım yazılımlarıyla beraber bir de “gereksiz kelimeler” (stop words) ayarları bulunmaktadır. Daha eşit bir analiz olması için, incelenecek dillere ait gereksiz kelime listeleri silinmiş, bu kelimeler de analize dahil edilmiştir.

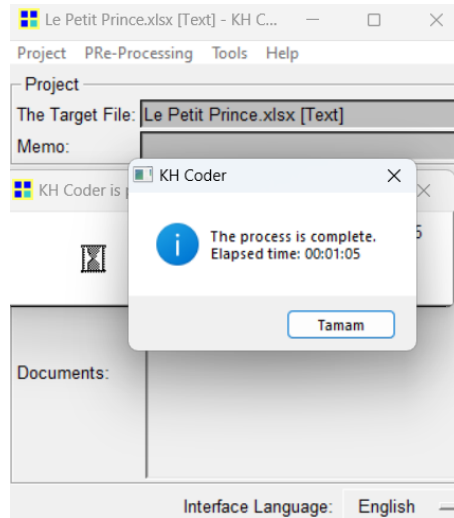

Görsel 11. KH Coder genel ayarlar penceresi

Ayarları tamamladıktan sonra dosyalar tek tek ön-işlenmeden geçmiştir. Ön-işleme aşaması, Görsel 12'deki "ön-işleme" (Pre-Processing) sekmesinden "ön-işlemeyi çalıştır" (Run Pre-Processing) seçilerek gerçekleştirilen işlemler, dosyaların büyüklüğüne göre birkaç saniye ile birkaç dakika arasında tamamlanabilmektedir (Görsel 13).

Görsel 12. Ön-işleme sekmesi

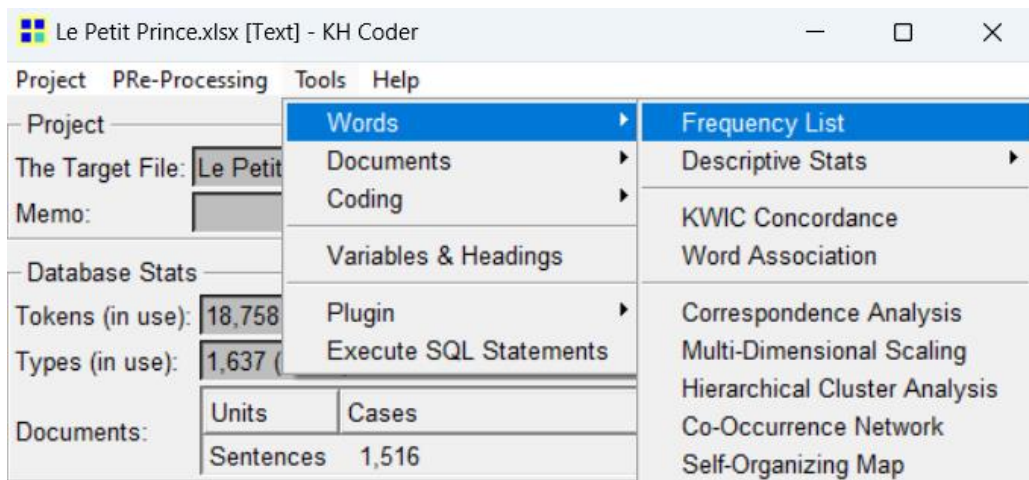
Görsel 13. Ön-işlemenin tamamlanması

Bu işlemler tamamlandıktan sonra dosyalar, istenilen özellikleri kullanmak üzere hazır hale gelmiştir.

2.4.4. Kullanılacak Özelliklerin Uygulanması ve Verilerin Toplanması

Ön-işleme aşamasından sonra verilerin toplanması aşaması gelmektedir.

İlk verileri, dosyalar ön-işlemeden geçtikten sonra KH Coder açılış penceresindeki veri tabanı sonuçları oluşturmaktadır. Görsel 14’te görünen “Tools” (Araçlar) sekmesinde, kullanılabilir özellik çıkarımları görülmektedir. İncelemede kullanılacak özellikler “Words” (Kelimeler) kısmından seçilmiştir. Ardında ilk olarak kelime sıklık listeleri elde edilmiştir. Daha sonra elde edilen kelime sıklık listeleri Excel dosyaları halinde alınarak kelime türleri sıklığı listeleri çıkartılmıştır.

Görsel 14. Uygulanacak özelliklerin seçilmesi

Uygulanan her işlemden sonra verilerin olduğu pencereler ve dosyalar ekran görüntüleri şeklinde kaydedilmiştir. Son olarak, incelemede yapılacak karşılaştırma için elde edilen tüm sayısal veriler manuel olarak tablolaştırılmıştır. Ayrıca, Japonca kelimelerin transliterasyonunda Hepburn Stili (Heebon Shiki), Rusça kelimelerin transliterasyonunda ise ISO9 standardı kullanılmıştır.⁵

⁵ WEB 4

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde Fransızca kaynak metin ile İngilizce, Japonca ve Rusça çevirilerinin KH Coder aracılığıyla elde ettiğimiz veriler incelenmiştir.

İnceleme iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Her nesne ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. İkinci aşamada, bulgulardaki değerler ayrı başlıklar altında ele alınmış ve matriks normlar bağlamında yorumlanıp karşılaştırılmıştır.

3.1. İnceleme Nesneleri Bulgularının Analizi

Aşağıda sırasıyla, Fransızca metin, İngilizce metin, Japonca metin ve Rusça metin incelenmiştir. Yazılımdan elde edilen bazı bulguların uzun olmasından dolayı gösterilen bulgularda şöyle sınırlandırmalar yapılmıştır:

- Kelime sıklık listesi bulgularında metinde en sık kullanılan ilk 25 kelimeye yer verilmiştir.
- Kelime türleri sıklık listesi bulgularında metinde kullanılan her kelime türünde en çok kullanılan ilk 40 kelime gösterilmiştir.

3.1.1. Le Petit Prince

3.1.1.1. Birim Kelime-Cümle-Paragraf Sayısı Bulguları

Bulgu 1'de görüldüğü üzere yazılım, metinde kullanılan birim kelime sayısını 18.758 olarak tespit etmiştir. Bu birim kelimelerden 8.103 tanesi yazılımın analiz yapmak için tanımladığı kelimelerdir. Aynı şekilde 1.637 farklı kelime tespit edilmiş, bunlarda 1.516'sısı tanımlanmıştır. Yazılım, metinde toplamda 1.516 tane cümle tanımlamıştır. Tanımlanan paragraf sayısı ise 736'dır.

Units	Cases
Sentences	1,516
Paragraphs	736
Documents: H5	736

Bulgu 1. KM- Birim kelime-cümle-paragraf sayıları bulgusu

Bir diğer bulgu da metinde yer alan bölümlerdeki paragraf dağılımıdır. Bulgu 2’de bölümler sol tarafta alt alta sıralanmış, karşılarında ise sahip oldukları paragraf sayısı verilmiştir. Bu doğrultuda, en az paragraf sayısı olan bölüm 5 paragraf ile 16. bölüm iken paragraf sayısı en fazla olan bölüm 86 paragraf ile 26. bölümdür.

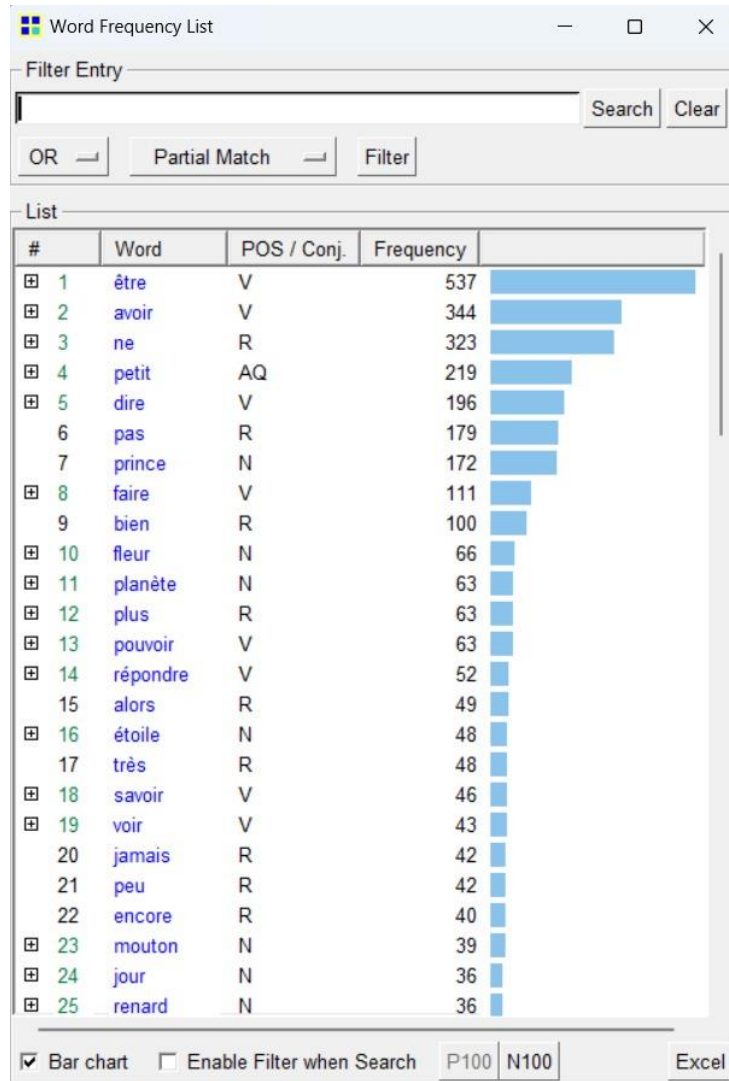
unit	variable	value	label	frequency
h5	Heading5	01		10
h5	Chapter	02		33
h5	Part	03		29
		04		12
		05		18
		06		12
		07		31
		08		25
		09		16
		10		58
		11		20
		12		11
		13		53
		14		38
		15		48
		16		5
		17		30
		18		8
		19		9
		20		11
		21		62
		22		17
		23		7
		24		29
		25		48
		26		86
		27		10

Bulgu 2. KM- Bölümlerdeki paragraf sayısı bulgusu

3.1.1.2. Kelime Sıklık Listesi Bulguları

Bulgu 3'te, yazarın en sık kullandığı kelimenin 537 kullanım ile "être" (olmak) fiili olduğu tespit edilmiştir. Yazarın en çok kullandığı zarf ise 323 kullanımla, olumsuzluk bildiren "ne" olup en sık kullanılan 3. kelimedir. En çok kullanılan sıfat, 219 kullanımla "petit" (küçük) kelimesidir ve listede 4. sıradadır. En çok kullanılan ismin ise 172 kullanımla "prince" (prens) olduğu görülmektedir ve listede 7. sırada yer almaktadır. Bulguda yer alan kelimelere bakıldığında, yazarın en çok kullandığı kelime türleri sırasıyla şu şekildedir:

- 9 Zarf
- 8 Fiil
- 7 İsim
- 1 Sıfat

Bulgu 3. KM- Kelime sıklık listesi bulgusu

3.1.1.3. Kelime Türleri Sıklık Listesi Bulguları

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	AQ		R		N		V	
2	petit	219	ne	323	prince	172	être	537
3	grand	35	pas	179	fleur	66	avoir	344
4	autre	31	bien	100	planète	63	dire	196
5	seul	28	plus	63	étoile	48	faire	111
6	sûr	24	alors	49	mouton	39	pouvoir	63
7	sérieux	19	très	48	jour	36	répondre	52
8	important	14	jamais	42	renard	36	savoir	46
9	bon	13	peu	42	roi	36	voir	43
10	beau	12	encore	40	homme	29	suivre	36
11	vieux	12	aussi	33	personne	27	vouloir	36
12	nouveau	10	tout	28	cent	26	regarder	28
13	triste	10	trop	28	fois	26	venir	28
14	content	9	donc	23	mille	25	comprend	27
15	gros	8	là	23	chose	24	aller	26
16	heureux	8	toujours	23	ami	23	connaître	23
17	même	8	non	22	terre	23	demander	23
18	premier	8	beaucoup	18	soleil	22	aimer	22
19	unique	8	si	18	dessin	21	croire	22
20	vrai	8	tellement	17	géographe	21	rire	20
21	joli	7	même	16	serpent	21	chercher	19
22	mauvais	7	ainsi	15	baobab	20	dessiner	19
23	difficile	5	ici	15	rose	19	éteindre	19
24	invisible	5	loin	14	cinq	18	faillir	19
25	raisonnab	5	oui	14	million	18	donner	18
26	rapide	5	doucemen	13	nuît	18	apprivoise	17
27	responsab	5	longtemps	13	réverbère	18	trouver	16
28	semblable	5	déjà	12	allumeur	17	ajouter	15
29	simple	5	que	12	désert	17	habiter	15
30	utile	5	cependant	10	volcan	16	parler	15
31	absurde	4	peut-être	10	boa	15	posséder	15
32	dernier	4	maintenar	9	trois	15	asseoir	14
33	différent	4	enfin	8	deux	14	boire	14
34	extraordin	4	point	6	heure	14	devoir	14
35	fier	4	tant	6	monde	14	manger	14
36	intéressar	4	tantôt	6	question	14	oublier	14
37	riche	4	vite	6	bonhomm	13	servir	13
38	amusant	3	mieux	5	six	13	apercevoir	12
39	doux	3	près	5	temps	13	entendre	12
40	drôle	3	tard	5	vie	13	laisser	12

Bulgu 4. KM- Kelime türleri sıklık listesi bulgusu

Yukarıda yer alan Bulgu 4'te kelime türlerinin dağılımı görülmektedir. Bulguya bakıldığında, sırasıyla sıfatlara (AQ), zarflara (R), isimlere (N) ve fiillere (V) yer verilmiştir. Yazılım bu dört kelime türünde metnin tümünde tanımladığı toplam farklı kelime sayısı 1499'dur. Bu sayı, Bulgu 1'deki tanımlanan farklı kelime sayısından 17 azdır. Bu durumda bu 17 kelimenin analizde aranan kelime türlerinden farklı bir türde veya türlerde olduğu söylenebilmektedir. Metindeki kelime türlerinin dağılımı ise şu şekildedir:

- 705 isim
- 130 zarf
- 469 fiil
- 195 sıfat

3.1.2. The Little Prince

3.1.2.1. Birim Kelime-Cümle-Paragraf Sayısı Bulguları

Bulgu 5'te, İngilizce çeviriye ait değerler görülmektedir. Bulguda da görüldüğü üzere yazılımın metinde tespit ettiği birim birim kelime sayısı 21.032'dir. Yazılımın analiz için tanımladığı birim kelime sayısı ise 11.397'dir. Bu birim kelimeler arasında kullanılan farklı kelime sayısını yazılım 1.900 tane tespit etmiştir ancak bu farklı kelimelerden 1.745 tanesini analizde kullanmak üzere tanımlamıştır. Metinden çıkarılan cümle sayısı 1589, paragraf sayısı ise 756'dır.

Database Stats									
Tokens (in use):	21,032 (11,397)								
Types (in use):	1,900 (1,745)								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Units</th> <th>Cases</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Sentences</td> <td>1,589</td> </tr> <tr> <td>Paragraphs</td> <td>756</td> </tr> <tr> <td>Documents:</td> <td>H5 756</td> </tr> </tbody> </table>	Units	Cases	Sentences	1,589	Paragraphs	756	Documents:	H5 756
Units	Cases								
Sentences	1,589								
Paragraphs	756								
Documents:	H5 756								
Interface Language: English									

Bulgu 5. ÇM1- Birim kelime-cümle-paragraf sayısı bulgusu

Bulgu 6’da metnin bölümlerindeki paragraf sayısı dağılımına bakıldığında en az paragraf sayısına sahip olan bölüm 5 paragraf ile 16. bölümdür. En fazla paragraf sayısına sahip bölüm ise 85 paragraf ile 26. bölümdür.

unit	variable	value	label	frequency
h5	Heading5	01		13
h5	Chapter	02		31
h5	Part	03		30
		04		16
		05		22
		06		13
		07		34
		08		27
		09		17
		10		57
		11		19
		12		11
		13		53
		14		38
		15		50
		16		5
		17		31
		18		8
		19		9
		20		11
		21		63
		22		17
		23		8
		24		30
		25		48
		26		85
		27		10

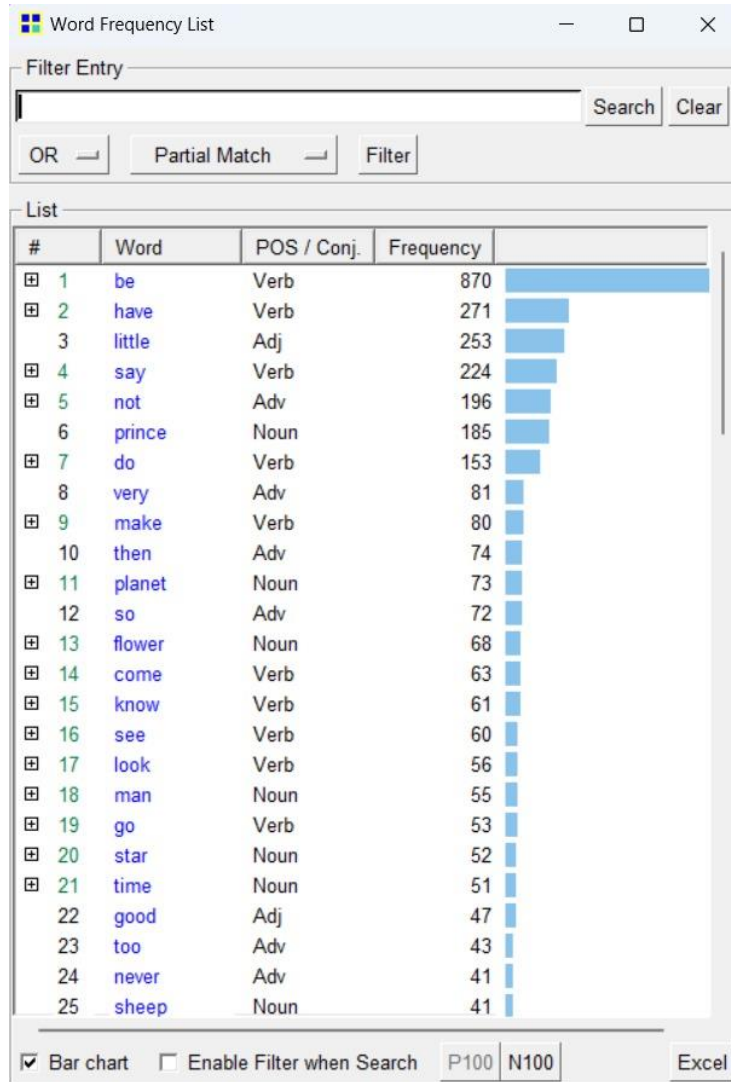
Bulgu 6. ÇM1- Bölümlerdeki paragraf sayısı bulgusu

3.1.2.2. Kelime Sıklık Listesi Bulguları

Bulgu 7’ye bakıldığında, “be” (olmak) fiilinin 870 kullanımla çeviride en sık kullanılan kelime olduğu görülmektedir. Çevirmenin en çok kullandığı sıfat olan “little” (küçük), çeviride en sık kullanılan 3. kelimedir. En çok kullanılan zarfın “not” (olumsuzluk) olduğu görülmektedir. Bu zarf toplamda 196 kez kullanılmıştır ve listede 5. sıradadır. Çeviride en çok kullanılan isim ise “prince” (prens) kelimesidir. Bu isim çeviride 185 kez kullanılmıştır ve listede 6. Sırada yer almaktadır.

Listedeki kelimelere bakıldığında çevirmenin en sık kullandığı ilk 25 kelimenin türlerine göre dağılımı en çoktan en aza şu şekildedir:

- 10 Fiil
- 7 İsim
- 6 Zarf
- 2 Sıfat

Bulgu 7. ÇM1- Kelime sıklık listesi bulgusu

3.1.2.3. Kelime Türleri Sıklık Listesi Bulguları

Bulgu 8’de kelime türlerinin dağılımı görülmektedir. Bulgunun ilk satırında yer alan kelime türü başlıkları sırasıyla isim (Noun), sıfat (Adj), zarf (Adv) ve fiil (verb) şeklinde verilmiştir. Yazılımın bu dört kelime türünde toplam farklı kelime sayısı 1656’dır. Bu sayı, Bulgu 5’te gösterilen farklı kelime sayısından 89 kelime daha azdır. Arada çıkan bu sayı farkını, kelime analizine dahil edilmeyen farklı bir türde veya türlerde kelimelerin oluşturduğu söylenebilir. Bu çevirideki genel kelime türü dağılımına bakıldığında toplam sayılar şu şekildedir:

- 733 isim
- 326 sıfat
- 167 zarf
- 430 fiil

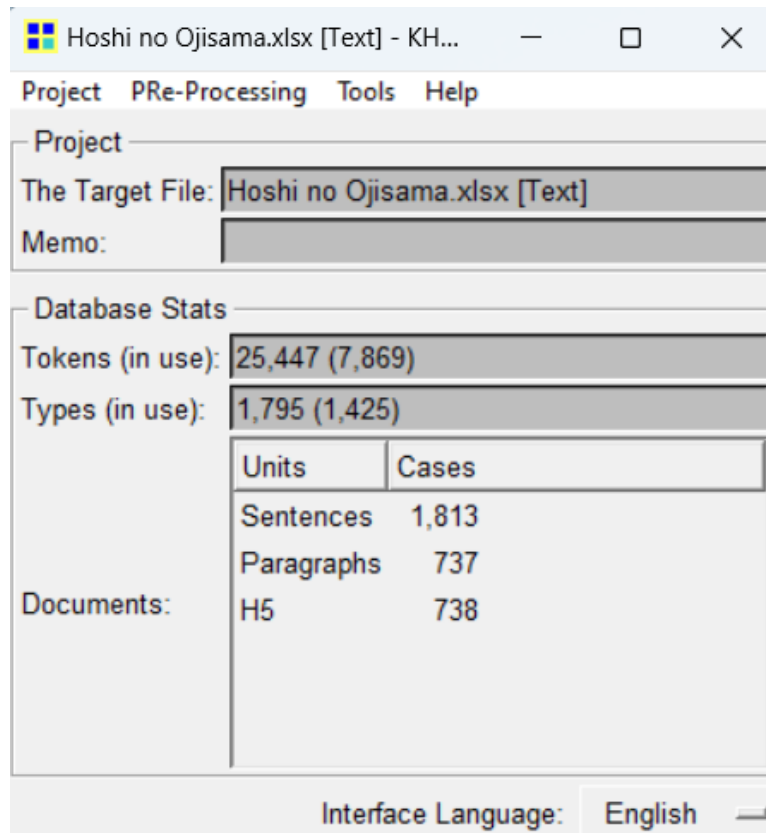
	A	B	C	D	E	F	G	H
1	Noun		Adj		Adv		Verb	
2	prince	185	little	253	not	196	be	870
3	planet	73	good	47	very	81	have	271
4	flower	68	more	23	then	74	say	224
5	man	55	other	22	so	72	do	153
6	star	52	great	19	too	43	make	80
7	time	51	old	18	never	41	come	63
8	sheep	41	small	17	again	37	know	61
9	day	38	first	16	just	33	see	60
10	fox	36	much	15	now	31	look	56
11	king	35	true	14	only	29	go	53
12	nothing	32	able	13	here	25	ask	36
13	morning	31	beautiful	13	away	22	take	31
14	geographe	23	last	13	once	22	understan	26
15	thing	23	important	12	back	20	answer	23
16	drawing	22	same	12	much	18	think	23
17	friend	22	long	11	always	17	want	23
18	life	21	sure	11	more	17	live	21
19	question	21	conceited	10	also	16	put	21
20	anything	20	bad	9	even	16	reply	21
21	baobab	20	happy	9	there	15	add	20
22	grown-up	20	sad	9	well	15	find	20
23	order	20	single	9	still	13	give	20
24	matter	19	tame	9	alone	10	draw	19
25	desert	18	extinct	8	already	10	tell	19
26	water	18	magnifice	8	ever	10	love	17
27	lamp	17	such	8	far	10	seem	17
28	lamplighte	17	afraid	7	certainly	9	eat	15
29	rose	17	difficult	7	perhaps	9	get	15
30	snake	17	general	7	as	8	laugh	15
31	year	17	possible	7	down	8	hear	14
32	consequer	16	different	6	yet	8	feel	13
33	night	16	fresh	6	exactly	7	let	13
34	sunset	15	golden	6	most	7	set	13
35	volcano	15	many	6	sometime	7	sit	13
36	boa	14	own	6	really	6	begin	12
37	people	14	responsibl	6	right	6	forget	12
38	constrictor	13	unique	6	slowly	6	drink	11
39	explorer	13	best	5	about	5	own	11
40	thorn	13	big	5	altogether	5	speak	11

Bulgu 8. ÇM1- Kelime türleri sıklık listesi bulgusu

3.1.3. 星の王子さま (Hoshi no Ōjisama)

3.1.3.1. Birim Kelime-Cümle-Paragraf Sayısı Bulguları

Bulgu 9'da yazılımın Japonca çeviri metninden 25.447 birim kelime tespit ettiği görülmektedir. Yazılım, analizde kullanılmak üzere 7.869 birim kelime tanımlamıştır. Bir sonraki değer olan farklı kelime sayısı toplamda 1.795'tir. Yazılım ise bu sayıdan 1.425 tanesini tanımlamıştır. Çeviride tespit edilen cümle sayısına bakıldığında toplam 1.813 cümle kullanıldığı görülmektedir. Paragraf sayısına bakıldığında ise toplamda 737 paragrafın kullanıldığı görülmektedir.

Bulgu 9. ÇM2- Birim kelime-cümle-paragraf sayısı bulgusu

Bulgu 10'da çevirinin bölümlerindeki paragraf sayısı dağılımına bakıldığında, en az paragraf sayısına sahip bölümün 16. bölüm olduğu ve toplamda 5 paragraftan oluştuğu görülmektedir. Paragraf sayısının en çok olduğu bölüm ise 26. bölümdür. Bölüm, toplamda 86 paragrafa sahiptir.

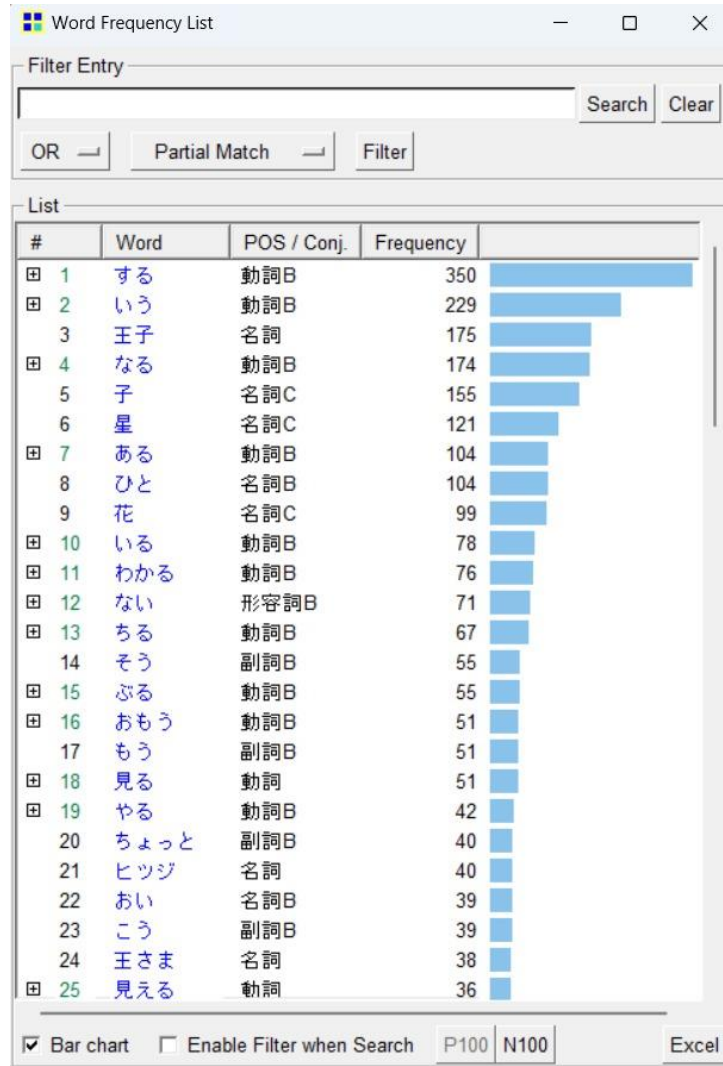
unit	variable	value	label	frequency
h5	Heading5	01		10
h5	Chapter	02		35
h5	Part	03		29
		04		11
		05		17
		06		13
		07		31
		08		25
		09		16
		10		58
		11		20
		12		11
		13		53
		14		38
		15		48
		16		5
		17		30
		18		8
		19		8
		20		11
		21		63
		22		17
		23		8
		24		29
		25		49
		26		86
		27		9

Bulgu 10. ÇM2- Bölümlerdeki paragraf sayısı bulgusu

3.1.3.2. Kelime Sıklık Listesi Bulguları

Bulgu 11’de çevirmenin en sık kullandığı kelimenin “suru /する” (yapmak) fiili olduğu tespit edilmiştir. Bu fiil, çeviride toplamda 350 kez kullanılmıştır. Çevirmenin en çok kullandığı isim “ōji / 王子” (prens) kelimesidir ve çeviride toplamda 175 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu kelime sıklık listesinde 3. sırada yer almaktadır. En çok kullanılan sıfata bakıldığında, yazılımın “nai / ない” olumsuzluk ekini (sonuna eklendiği ismi, sıfatı değilleyen; fiili olumsuzlayan bir ektir) tespit ettiği görülmektedir. Bu kelime çeviride toplamda 71 kez kullanılmıştır ve sıklık listesinde 12. sırada yer aldığı görülmektedir. Son olarak, çevirmenin en sık kullandığı zarfın “sō / そう” (öyle) olduğu görülmektedir. Bu zarfın, çeviride toplamda 55 defa kullanıldığı tespit edilmiştir ve sıklık listesinde 14. sırada olduğu görülmektedir. Kelime sıklık listesinde yer alan ilk 25 kelimenin türlerine göre dağılımı ise şu şekildedir:

- 12 fiil
- 8 isim
- 4 zarf
- 1 sıfat

Bulgu 11. ÇM2- Kelime sıklık listesi bulgusu

3.1.3.3. Kelime Türleri Sıklık Listesi Bulguları

Bulgu 12’de ilk satırda yazılan kelime türlerinin adları sırasıyla şu şekilde verilmiştir: isimler (meishi / 名詞), zarflar (fukushi / 副詞), fiiller (dōshi / 動詞) ve sıfatlar (keiyōshi / 形容詞). Yazılımın bu kelime türlerinden tanımladığı toplam farklı kelime sayısı 1.247’dir. Bulgu 9’da yazılımın tanımladığı farklı kelime sayısı ise 1.425’tir. Bu durumda, incelemede seçilen kelime türleri dışında farklı kelime türüne veya türlerine ait toplam 178 farklı kelime daha bulunduğu anlaşılmaktadır. Kelime türleri sıklık listesine bakıldığında, söz konusu kelime türlerinin dağılımı şu şekildedir:

- 339 isim
- 256 zarf
- 538 fiil
- 114 sıfat

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	名詞		副詞		動詞		形容詞	
2	王子	175	そう	55	する	350	ない	71
3	子	155	もう	51	いう	229	いい	33
4	星	121	ちょっと	40	なる	174	よい	18
5	ひと	104	こう	39	ある	104	ちいさい	14
6	花	99	ひとつ	29	いる	78	すごい	12
7	ヒツジ	40	夜	26	わかる	76	わるい	12
8	おい	39	どう	25	ちる	67	だいじな	11
9	王さま	38	ちゃんと	21	ぶる	55	とおい	11
10	キツネ	35	ずっと	19	おもう	51	うまい	10
11	絵	31	どうして	17	見る	51	うれしい	9
12	はかせ	29	ほか	17	やる	42	こわい	9
13	おと	23	いつ	14	見える	36	ほしい	8
14	かん	23	さ	12	きく	35	せつない	7
15	水	23	なにか	12	みる	31	あぶない	6
16	もの	22	ごく	11	さばく	30	おかしい	6
17	心	22	ぜったい	11	かく	27	っぼい	6
18	バラ	22	ばん	11	おく	24	ひどい	6
19	友だち	21	また	11	こたえる	24	ものすご	6
20	目	20	じっと	10	わらう	24	えらい	5
21	たん	19	すぐ	10	いく	22	さみしい	5
22	へび	19	とつても	10	かんがえ	21	たかい	5
23	きゅう	18	きっと	9	くる	21	はかない	5
24	ことば	18	たった	9	ぼる	21	はずかし	5
25	ひとり	18	ひとり	9	できる	20	むずかし	5
26	家	18	まだ	9	きる	18	大きい	5
27	つけ	17	きょう	9	つく	18	おもしろ	4
28	火山	15	たくさん	9	つづける	18	つらい	4
29	夕ぐれ	15	いつも	8	へる	18	ぼい	4
30	気	14	ほんとに	8	まえる	18	赤い	4
31	いちど	13	もっと	8	あるく	16	あさい	3
32	火	12	いま	7	ける	16	あたらし	3
33	トゲ	12	ぜんぜん	7	すむ	16	うい	3
34	井戸	11	なんと	7	なつける	16	うつくし	3
35	だんまり	11	まったく	7	にる	16	おおい	3
36	年	11	もし	7	もつ	16	かわいい	3
37	あと	10	ぜんぶ	6	わすれる	16	くい	3
38	のんだく	10	いちばん	6	来る	16	くらい	3
39	山	10	きらきら	6	さがす	15	すい	3
40	本	10	くるくる	6	へんじる	15	たのしい	3

Bulgu 12. ÇM2- Kelime türleri sıklık listesi bulgusu

3.1.4. Маленький принц (Malen'kiy Princ)

3.1.4.1. Birim Kelime-Cümle-Paragraf Sayısı Bulguları

Bulgu 13'te yazılımın, çeviri metninde toplam 16.017 birim kelime tespit ettiği görülmektedir. Tespit edilen birim kelimelerden 6.816 tanesi, yazılımın analiz yapmak için tanımladığı kelimelerdir. Yazılım aynı şekilde 2.411 tane kullanılan farklı kelime tespit etmiş, bunlardan 2.171 tanesini analiz için tanımlamıştır. Bu çeviri metninde yazılımın tespit ettiği toplam cümle sayısı 1.435'tir. Tanımlanan paragraf sayısı ise toplamda 748'dir.

Database Stats	
Tokens (in use):	16,017 (6,816)
Types (in use):	2,411 (2,171)
Units	Cases
Sentences	1,435
Paragraphs	748
Documents:	H5 748

Bulgu 13. ÇM3- Birim kelime-cümle-paragraf sayısı bulgusu

Bulgu 14'te çeviride yer alan bölümlerdeki paragraf sayısı dağılımı görülmektedir. Bulguya göre, en az paragraf sayısının olduğu bölüm 16. bölümdür. Bölümde toplam 5 paragraf yer almaktadır. En çok paragraf sayısının olduğu bölüm ise 26. bölümdür. Bölüm toplamda 87 paragraftan oluşmaktadır.

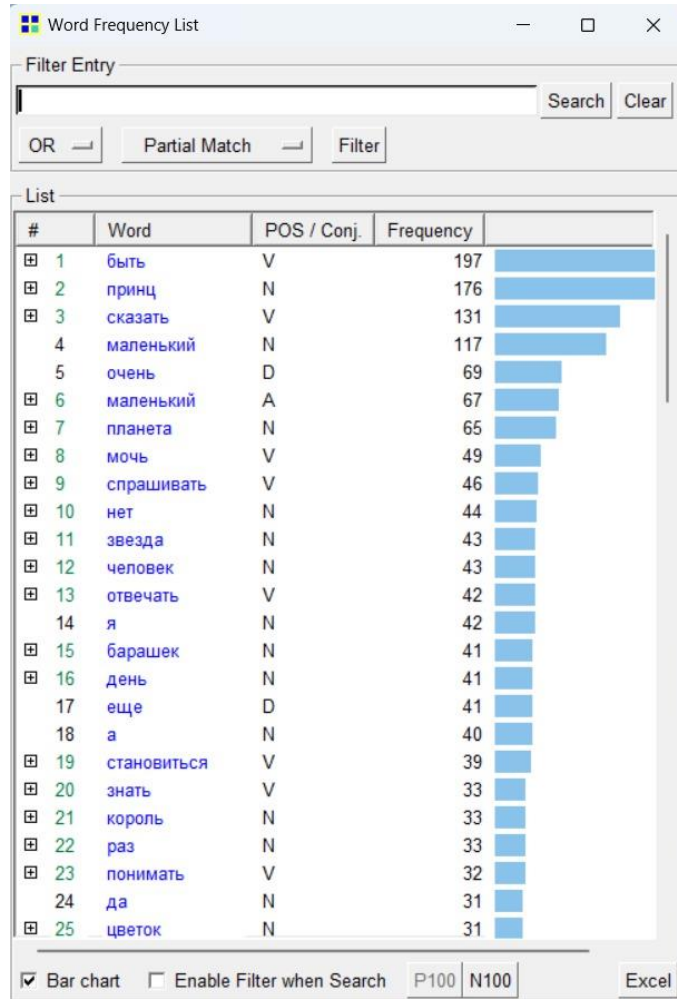
Variables		Values & Value labels: Chapter		
unit	variable	value	label	frequency
h5	Heading5	01		10
h5	Chapter	02		32
h5	Part	03		29
		04		11
		05		20
		06		13
		07		31
		08		27
		09		17
		10		58
		11		20
		12		12
		13		53
		14		37
		15		49
		16		5
		17		32
		18		8
		19		8
		20		12
		21		57
		22		18
		23		8
		24		32
		25		49
		26		87
		27		13

Bulgu 14. ÇM3- Bölümlerdeki paragraf sayısı bulgusu

3.1.4.2. Kelime Sıklık Listesi Bulguları

Bulgu 15'teki kelime sıklık listesinde, çevirmenin en sık kullandığı kelimenin 197 kullanım ile “byt' / быть” (olmak) fiili olduğu tespit edildiği görülmektedir. Çeviride en çok kullanılan isim “pınc / принц” (prens) ise toplamda 176 kez kullanılmıştır ve en sık kullanılan ikinci kelime konumundadır. Çevirmenin en çok kullandığı zarf ise “oçen' / очень” (çok) kelimesidir. Bu kelimenin metnin genelinde toplamda 69 kez kullanıldığı görülmektedir. Bu zarf, kelime sıklık listesinde 5. sırada yer almaktadır. Son olarak, çevirmenin en sık kullandığı sıfatın “malen'kij / маленький” (küçük) olduğu görülmektedir ve listede 6. sıradadır. Bulgu 15'e bakıldığında listede 4. sırada aynı kelimenin isim olarak da alındığı görülmektedir. Yazılımın, toplamda 184 kullanıma sahip olan bu kelimenin 117 tanesini isim olarak, 67 tanesini sıfat olarak tanımladığı tespit edilmiştir. Bulguda gösterilen en sık kullanılan 25 kelimenin türlerine göre dağılımı şu şekildedir:

- 14 isim
- 8 fiil
- 2 zarf
- 1 sıfat

Bulgu 15. ÇM3- Kelime sıklık listesi bulgusu

3.1.4.3. Kelime Türleri Sıklık Listesi Bulguları

Bulgu 14'te kelime türleri isimlerinin ilk satırda sırasıyla sıfat (A), zarf (D), isim (N) ve fiil (V) şeklinde verildiği görülmektedir. Bu kelime türlerine ait farklı kelimeler toplandığında 2.171 kelimenin olduğu tespit edilmiştir. Bulgu 13'te yer alan tanımlanmış farklı kelime sayısına bakıldığında, bu bulguda elde edilen sayı ile aynı olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda, çeviride yer alan kelime türlerinin hepsinin, bu bulgudaki dört kelime türü olduğu anlaşılmaktadır.

Kelime türlerinin, çevirideki dağılımları aşağıdaki şekildedir:

- 291 sıfat
- 221 zarf
- 917 isim
- 742 fiil

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	A		D		N		V	
2	маленьки	67	очень	69	принц	176	быть	197
3	простой	23	еще	41	маленьки	117	сказать	131
4	точный	19	совсем	27	планета	65	мочь	49
5	далекий	13	надо	24	нет	44	спрашива	46
6	долгий	12	конечно	21	звезда	43	отвечать	42
7	серьезны	12	уже	21	человек	43	становить	39
8	важный	11	больше	18	я	42	знать	33
9	нужный	11	вдруг	13	барашек	41	понимать	32
10	старый	11	опять	13	день	41	хотеть	20
11	должный	10	снова	12	а	40	подумать	19
12	золотой	10	хорошо	12	король	33	увидеть	19
13	хороший	10	всегда	11	раз	33	видеть	18
14	большой	9	можно	11	да	31	нарисоват	18
15	красивый	9	слишком	10	цветок	31	смотреть	18
16	скорый	9	наконец	8	год	25	жить	16
17	ужасный	8	почему	8	взрослый	24	делать	15
18	целый	8	серьезно	8	друг	24	любить	15
19	единствен	7	значит	7	географ	21	приручать	15
20	похожий	7	итак	7	и	21	искать	14
21	равный	7	назад	7	роза	21	идти	13
22	рад	7	однажды	7	лис	20	говорить	12
23	страшный	7	вновь	6	но	20	прибавля	12
24	большой	6	довольно	5	это	20	давать	11
25	добрый	6	зачем	5	вот	19	засмеятьс	11
26	крохотны	6	изнутри	5	солнце	18	садиться	11
27	печальны	6	интересн	5	место	17	возражать	10
28	плохой	6	например	5	ну	17	говорил	10
29	прекрасн	6	снаружи	5	дело	16	посмотре	10
30	прямой	6	вечером	4	вода	15	придтись	10
31	тихий	6	вовремя	4	вулкан	15	рассказыв	10
32	трудный	6	где-то	4	добрый	15	рисовать	10
33	близкий	5	давно	4	как	15	сделать	10
34	верный	5	жаль	4	ли	15	узнавать	10
35	грустный	5	кажется	4	маленько	15	хотеться	10
36	много	5	когда-то	4	минута	15	бояться	9
37	новый	5	некогда	4	фонащик	15	вернуться	9
38	полезный	5	откуда	4	время	14	восклицат	9
39	полный	5	почти	4	ночь	14	думать	9
40	больной	4	теперь	4	пустыня	14	забывать	9

Bulgu 16. ÇM3- Kelime türleri sıklık listesi bulgusu

3.2. Bulguların Karşılaştırılması

Karşılaştırmalar esnasında değerler arasında görülebilecek büyük farkların en önemli sebebi kuşkusuz dil yapılarındaki farklılıklar olsa da KH Coder'ın bu dil yapılarından bağımsız bir şekilde analizde bulunduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Burada mühim olan, yazılımdan elde edilen biçimsel değerleri inceleyip matris normlar bağlamında yorumlamak ve akabinde eşdeğerlik bazında değerlendirilmek üzere çeviri metinlerin bulgularını karşılaştırmaktır.

3.2.1. Birim Kelime Sayısı Karşılaştırması

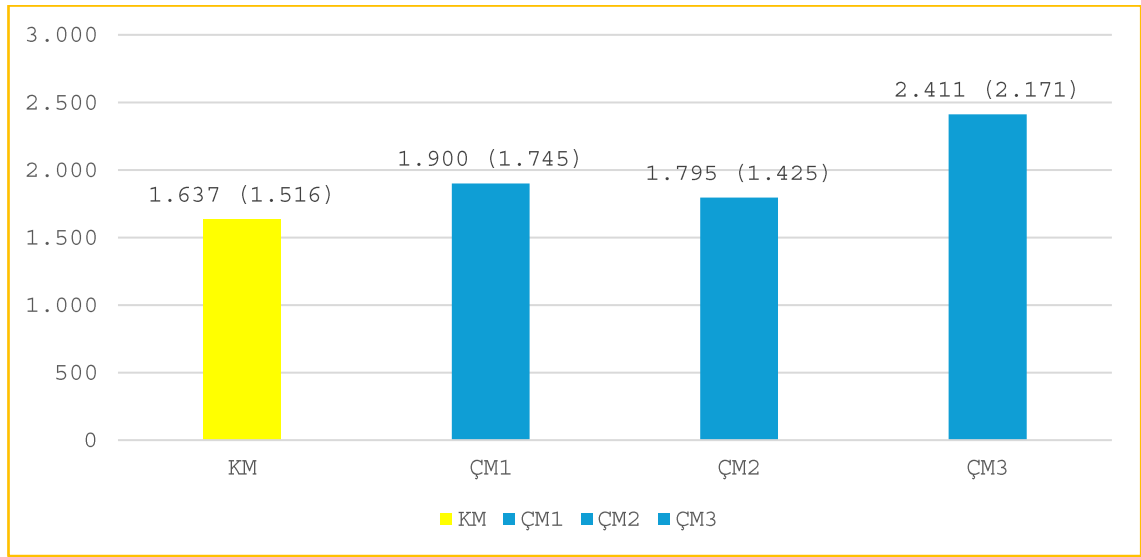
Nesnelerin birim kelime sayıları karşılaştırıldığında KM'ye en yakın değere sahip olan nesnenin ÇM1 olduğu görülmektedir. ÇM1, 2.274 daha fazla birim kelimeyle KM'ye en yakın çeviridir. ÇM2'nin fazladan 6.689 birim kelimeyle KM'ye en uzak değere sahip çeviri olduğu görülmektedir. Diğer yandan tanımlanan birim kelime sayısı KM'ye en yakın olan ÇM2 olurken, en uzağı ise ÇM1 olmuştur.

Tablo 1. Nesnelerin birim kelime sayısı (tanımlanan birim kelime sayısı) karşılaştırması

3.2.2. Farklı Kelime Sayısı Karşılaştırması

Farklı kelime sayısı karşılaştırıldığında, KM'ye en yakın değer 158 daha fazla farklı kelime sayısı ile ÇM2 olduğu görülmektedir. ÇM3, 774 fazla kelime farkı ile KM'ye en uzak nesnedir. Bu durum, tanımlanan farklı kelime sayıları için de geçerlidir.

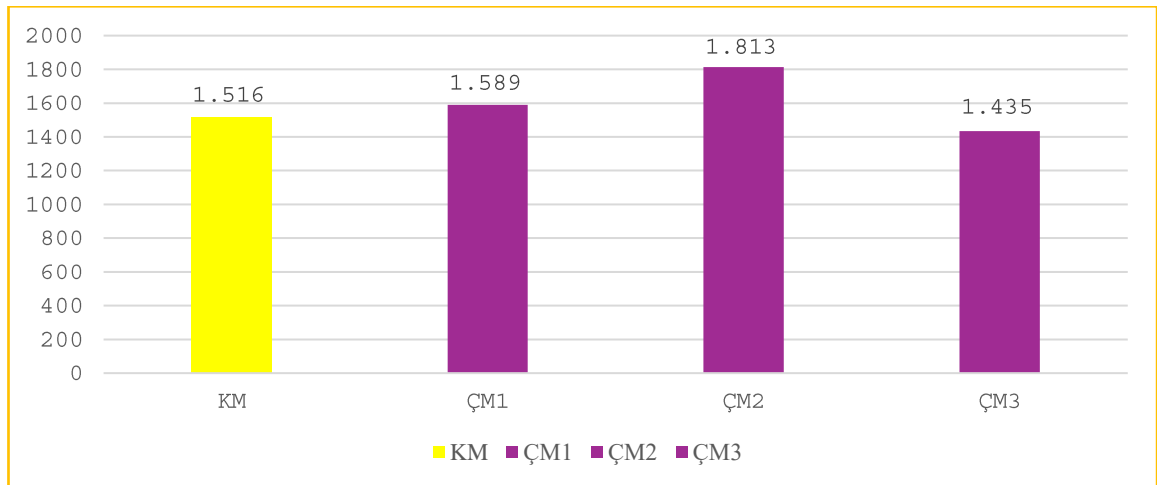
Tablo 2. Nesnelere kullanılan farklı kelime sayısı (tanımlanan farklı kelime sayısı) karşılaştırması

3.2.3. Cümle Sayısı Karşılaştırması

Cümle sayılarına bakıldığında ÇM1'in fazladan 73 cümle sayısı ile, KM'ye en yakın değere sahip nesne olduğu görülmektedir. Bu durumda çevirmenin KM'deki var olan cümleleri böldüğü veya cümle eklediği düşünülebilir.

Diğer yandan ÇM2, 297 fazla cümle farkıyla KM'ye en uzak nesnedir. Aynı ÇM1'deki gibi, bu çevirmenin de KM'deki cümleleri böldüğü veya cümle eklediği düşünülebilir.

ÇM3'te ise durumun tam tersi olduğu görülmektedir. Cümle sayısı, KM'den 91 sayı daha azdır. Bu fark, çevirmenin KM'deki cümleleri birleştirdiğini veya bazı cümleleri sildiğini gösterebilmektedir.

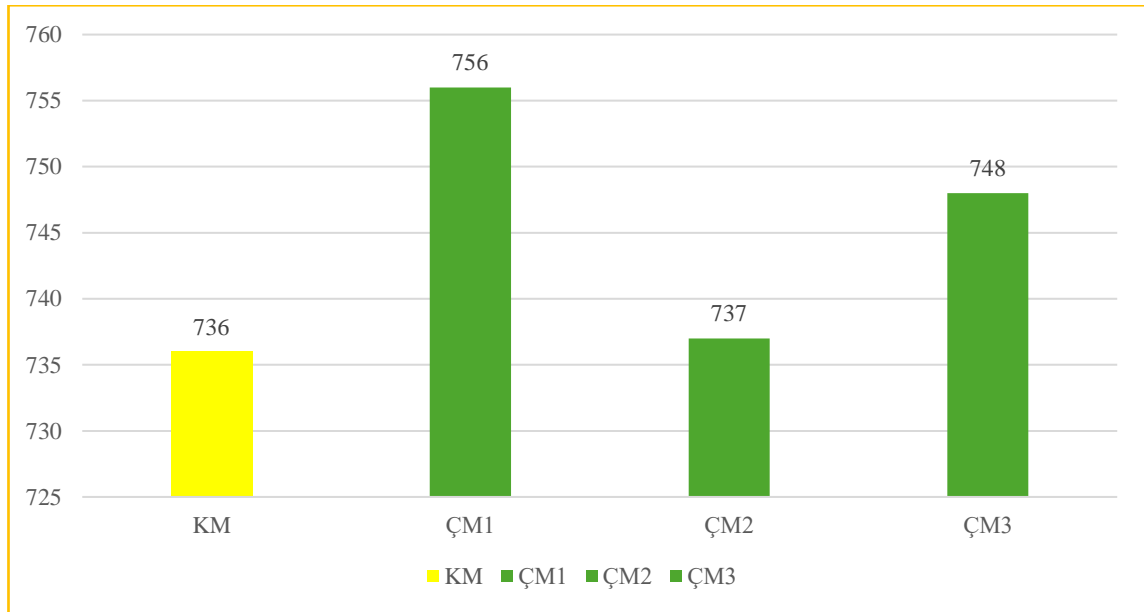
Tablo 3. Nesnelere kullanılan cümle sayısı karşılaştırması

3.2.4. Paragraf Sayısı Karşılaştırması

Paragraf sayıları karşılaştırıldığında, KM'ye en yakın paragraf sayısının ÇM2'de olduğu görülmektedir. KM'de toplamda 736 olan paragraf sayısı, ÇM2'de 1 paragraf fazlalığı ile 737'dir. Çevirmenin, paragraf bazında neredeyse hiç değişiklik yapmadığı söylenebilir.

ÇM1, 756 paragraf ile KM'den 20 paragraf fazladır. ÇM1'in cümle sayısındaki artışı ile paragraf sayısındaki artışına beraber baktığımızda, böyle bir fark çevirmenin bu kararını çok göze batırmayabilir. Ancak durum ÇM3'te biraz farklıdır. ÇM3'teki paragraf sayısı, KM'den 12 paragraf fazladır. ÇM3'ün cümle sayısındaki azalma ile paragraf sayısındaki artış ters orantı oluşturmaktadır. Bu durumda ÇM3 çevirmeninin KM'deki paragrafları daha küçük paragraflara bölmüş olabileceği düşünülebilir.

Tablo 4. Nesnelerin paragraf sayısı karşılaştırması

3.2.5. Bölümlerdeki Paragraf Sayısı Karşılaştırması

Nesnelerdeki paragraf sayılarının bölümlere göre dağılımları, aşağıdaki tabloda verilmiştir. Nesnelere birbirleriyle karşılaştırıldığında şu sonuçlara varılabilmektedir:

- 1) Paragraf dağılımı açısından KM'yle en çok eşleşen ÇM2'dir. 27 bölümden 18 tanesinde paragraf sayısı eşit dağılmıştır.
- 2) ÇM1'in KM ile paragraf sayısı eşit olan 10 bölüm bulunmaktadır.
- 3) KM'nin bölüm eşitliği en az olan nesne ise 8 bölüm ile ÇM3'tür.
- 4) Genel olarak paragraf sayıları arasında 1 veya 2 oynama varken, birkaç bölümdeki büyük farklar, çevirmenlerin nerelerde ekleme veya çıkarma

yaptıklarını tespit etmemize yardımcı olabilir. Örneğin 4. ve 5. bölümdeki ÇM1'deki 4 paragraflık artış veya 21. bölümde ÇM3'teki 5 paragraflık düşüş.

Tablo 5. Nesnelerin bölümlerdeki paragraf sayısı karşılaştırması

Nesne Bölüm	KM	ÇM1	ÇM2	ÇM3
1	10	13	10	10
2	33	31	35	32
3	29	30	29	29
4	12	16	11	11
5	18	22	17	20
6	12	13	13	13
7	31	34	31	31
8	25	27	25	27
9	16	17	16	17
10	58	57	58	58
11	20	19	20	20
12	11	11	11	12
13	53	53	53	53
14	38	38	38	37
15	48	50	48	49
16	5	5	5	5
17	30	31	30	32
18	8	8	8	8
19	9	9	8	8
20	11	11	11	12
21	62	63	63	57
22	17	17	17	18
23	7	8	8	8
24	29	30	29	32
25	48	48	49	49
26	86	85	86	87
27	10	10	9	13
Toplam	736	756	737	748

Varılan sonuçlara genel olarak bakıldığında, KM'ye en yakın nesnenin ÇM2 olduğu görülmektedir. Öte yandan ÇM1 ve ÇM3'te eşleşen bölüm sayısı olsa da KM'ye ÇM2'den daha uzaktırlar.

3.2.6. Kelime Sıklık Listesi Karşılaştırması

Kelime sıklık listesi karşılaştırmasında Tablo 6'da görüldüğü üzere, nesnelere en sık kullanılan ilk 15 kelime ele alınmıştır. Karşılaştırma, KM'deki kelimeleri baz alarak, tek tek yapılmıştır.

- **Être:** Kaynak metinde en sık kullanılan kelime, ÇM1 ve ÇM3'te en sık kullanılan kelime, ÇM2'de ise sık kullanılan dördüncü kelime konumundadır. Ancak Japonca'nın "suru (yapmak) dili" olduğu çeşitli çalışmalarla ortaya konmuştur (İkegami 1981; Kuribayashi 2018). Diğer bir ifadeyle, burada Japonca "olmak dili" içinde yer alan Fransızca ve İngilizcenin karşısına "yapmak dili" olarak çıkmaktadır.⁶
- **Avoir:** Avoir kelimesi "sahip olmak" anlamındadır ve sadece ÇM1'deki "have" kelimesinin aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Bu durumun, dil yapılarının benzerliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.
- **Ne:** Tek başına yarı olumsuzluk zarfı olan bu kelimedir. Bazı fiiller sadece "ne ..." ile kullanılmaktadır. Olumsuz bir kelime olarak ele aldığımızda aynı sırada olmasa da her dilde kullanıldığı görülmektedir. Kelimeler şu şekildedir: "not", "nai", "net". Ayrıca kelimenin, çeviri metinlerdeki aynı anlamlı kelimelerden daha sık kullanılması, çeviri metinlerdeki olumsuz kullanımların KM'den az olduğu anlamına gelebilmektedir. Diğer yandan ÇM3'teki "net" kelimesi "hayır" anlamında isim olarak kullanılan bir olumsuzluktur. ÇM2'de ise "nai" olumsuzluk eki metinde daha çok sıfatları değillediğinden sıfat olarak kullanılmıştır.
- **Petit:** "Küçük" anlamına gelen bu sıfatı ÇM1'de "little", ÇM3'te ise "malen'kij" temsil etmektedir. ÇM2'de bu sıfata denk gelen bir kelimeye

⁶ Kuribayashi (2018), Le Petit Prince'in Japonca ve Türkçe çevirilerinde ele aldığı "Être/ol-" den hareketle Türkçenin de Japonca gibi "ol-" yerine "yap-" fiilini kullanma eğiliminde olduğunu, tıpkı Japonca gibi Türkçenin de "yap dili" kategorisine alınıp alınmayacağını incelemiştir. Araştırmacı, Japoncadaki "olmak" ifadelerinin temel özelliğinin cümlelerin tamamını geçişsiz hale getirerek, diğer bir ifadeyle özneyi gizleyerek, bir kılış değil oluş bildirdiğini ifade eder (2018: 435). Bir başka özelliğinin ise anlamı bulanıklaştırarak, kibar söylem elde etmede kullanıldığını, kiplik işlevi gördüğünü belirtir (Kuribayashi 2018: 434).

rastlanılmamıştır. KM başlığında dolayı sık kullanıldığı görülen bu sıfatın ÇM2'de karşılığının olmamasının nedeni, ÇM2 başlığının "Yıldızların Prensi" anlamına gelmesidir. "Yıldız" anlamına gelen "hoshi" kelimesi de ÇM2'de en sık kullanılan altıncı kelimedir. Diğer yandan, "küçük" kelimesinin Rusçada 2 ayrı kelime türünde yer aldığı görülmektedir. Rusçada "prens" kelimesini tanımlayan "küçük" sıfatının isim olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

- **Dire:** "Söylemek" anlamındaki bu kelime "olmak" gibi her çeviride sıklıkla kullanılmıştır. Bu anlama gelen kelimeler şu şekildedir: "say", "iu" ve "skazat".
- **Pas:** Bu kelime KM'de üçüncü sırada yer alan "ne" kelimesi gibi olumsuzluk zarfıdır. Kelime "ne ... pas" yapısında kullanıldığı için, "ne" kelimesi ile aynı şekilde değerlendirilebilir.
- **Prince:** "Prens" anlamına gelen bu kelime, tüm çevirilerde kullanılmıştır. "Prince", "ōji" ve "princ" kelimelerinin kullanım sıklıklarına bakıldığında, hepsinin KM'den fazla olduğu anlaşılmaktadır. KM'de yedinci sırada olan bu kelime, çevirilerde daha ön sıralardadır.
- **Faire:** "Yapmak" anlamındaki bu kelimenin ÇM1'de "do", ÇM2'de en sık kullanılan kelime olan "suru"ya denk geldiği görülmektedir.
- **Bien:** "İyi" anlamına gelen kelimeye çevirilerde ele alınan kelimelerde rastlanmamıştır.
- **Fleur:** Bu kelime "çiçek" anlamına gelmektedir ve ÇM1'de "flower", ÇM2'de "hana" olarak kullanıldığı görülmektedir.
- **Planète:** "Gezegen" anlamındaki bu kelimenin tüm çevirilerde en sık kullanılan kelimeler arasında yer aldığı görülmektedir. ÇM1'de "planet" kelimesi KM ile aynı sıklık sırasında yer almaktadır. ÇM2'de altıncı sıradaki "hoshi" kelimesinin, "yıldız" anlamıyla beraber gezegen anlamıyla da kullanıldığı görülmüştür. ÇM3'te ise bu kelime "planeta" olarak geçmektedir.
- **Plus:** "Daha" anlamına gelen kelimeye, çevirilerde ele alınan kelimelerde rastlanmamıştır.
- **Pouvoir:** "-e bilmek" anlamına gelen bu kelimeye listede sadece ÇM3'teki sekizinci sırada rastlanmaktadır.

- **Répondre:** "cevap vermek" anlamındaki bu fiile listede sadece ÇM3'teki on üçüncü sırada rastlanmaktadır.
- **Alors:** "Öyleyse, o halde" anlamlarına gelen bu zarfa eşdeğer olarak ÇM1'de "then" ve "so" kelimeleri, ÇM2'de ise "sō" kelimesi kullanılmıştır.

Yapılan kelime karşılaştırmasında KM'de en sık kullanılan ilk 15 kelimedenden 11 tanesi ÇM1'in en sık kullanılanlar listesinde 12 kelime ile eşleşmiştir. KM'deki 10 kelime, ÇM2'deki 8 kelime ile eşleşmiştir. Son olarak, KM'deki 8 kelimenin ÇM3'teki 9 kelime ile eşleştiği tespit edilmiştir.

Tablo 6. Nesnelerin en sık kullanılan kelimelerinin karşılaştırması

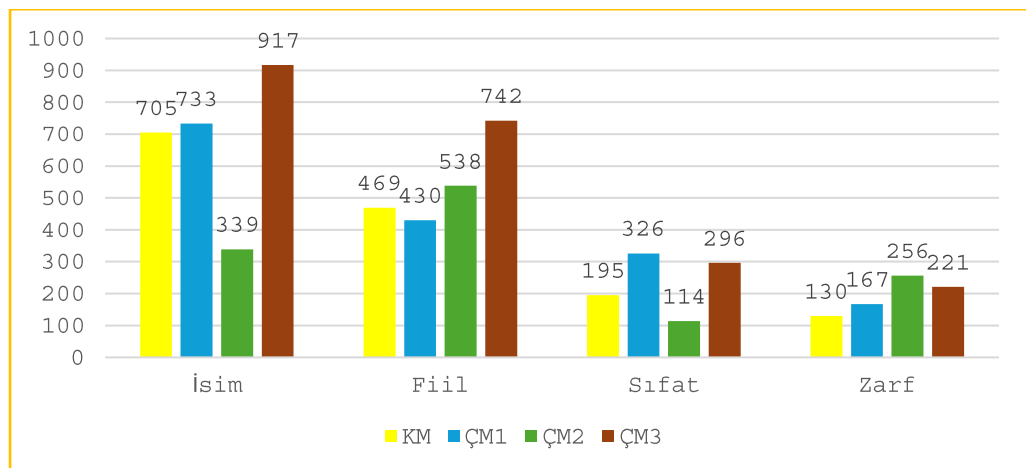
Nesne Bölüm	KM	ÇM1	ÇM2	ÇM3
1.	être (f) (537)	be (f) (870)	^{s u r u} ずる (f) (350)	byt' / быть (f) (197)
2.	avoir (f) (344)	have (f) (271)	^{i u} いう (f) (229)	princ / принц (i) (176)
3.	ne (z) (323)	little (s) (253)	^{o j i} 王子 (i) (175)	skazat' / сказать (f) (131)
4.	petit (s) (219)	say (f) (224)	^{n a r u} なる (f) (174)	malen'kij / маленький (i) (117)
5.	dire (f) (196)	not (z) (196)	^{k o} 子 (i) (155)	očen' / очень (z) (69)
6.	pas (z) (179)	prince (i) (185)	^{hoshi} 星 (i) (121)	malen'kij / маленький (s) (67)
7.	prince (i) (172)	do (f) (153)	^{a r u} ある (f) (104)	planeta / планета (i) (65)
8.	faire (f) (111)	very (z) (81)	^{h i t o} ひと (i) (104)	moč' / мочь (f) (49)
9.	bien (z) (100)	make (f) (80)	^{hana} 花 (i) (99)	sprašivat' / спрашивать (f) (46)
10.	fleur (i) (66)	then (z) (74)	^{i r u} いる (f) (78)	net / нет (i) (44)
11.	planète (i) (63)	planet (i) (73)	^{w a k a r u} わかる (f) (76)	zvezda / звезда (i) (43)
12.	plus (z) (63)	so (z) (72)	^{n a i} ない (s) (71)	čelovek / человек (i) (43)
13.	pouvoir (f) (63)	flower (i) (68)	^{ch i r u} ちる (f) (67)	otvečat' / отвечать (f) (42)
14.	répondre (f) (52)	come (f) (63)	^{s o} そう (z) (55)	â / я (i) (42)
15.	alors (z) (49)	know (f) (61)	^{b u r u} ぶる (f) (55)	barašek / барашек (i) (41)

3.2.7. Kelime Türü Sıklığı Sayısı Karşılaştırması

Tabloya bakıldığında, her kelime türünün nesnelereki sayısal değeri görülmektedir. Kelime türlerine göre karşılaştırma şu şekilde yapılmıştır:

- İsim: KM'ye en yakın değere sahip olan nesne ÇM1'dir. ÇM2'de ise isim kullanımını 340'a düşerek KM'ye en uzak nesne konumundadır. ÇM3'te de bir artış söz konusudur.
- Fiil: Nesnelereki fiil kullanımının, isim kullanımına göre daha az dalgalanma yaptığı görülmektedir. ÇM1'deki fiil sayısı KM'ye göre azalmış olsa da diğer metinler arasında KM'ye en yakın değerdir. ÇM2, fiil kullanımında KM'den çok uzaklaşmamıştır. Son olarak ÇM3, isimde olduğu gibi yine KM'ye en uzak nesne konumundadır.
- Sıfat: ÇM1, isim ve fiildeki yakınlığını sıfatta bozmuş, KM'nin değerine en uzak nesne olmuştur. ÇM2'deki sıfat kullanımını oldukça az gözüksede KM'ye en yakın değere sahiptir. ÇM3 değeri ise ÇM1 ile ÇM2 değerlerinin arasında bir konumdadır.
- Zarf: Bu kelime türüne baktığımızda, KM'nin zarfı en az kullanan nesne olduğu görülmektedir. KM'ye en yakın değer ÇM1'de olduğu, en uzak değer ise ÇM2'de olduğu görülmektedir. ÇM3 değeri ise sıfat kullanımında olduğu gibi ÇM1 ile ÇM2 değerlerinin arasında yer almaktadır.

Tablo 7. Nesnelere kelime türü sıklıklarının karşılaştırması

Tabloya genel olarak bakıldığında, tüm değerler bakımından KM'ye en yakın nesnenin ÇM1 olduğu anlaşılmaktadır. ÇM2 ve ÇM3, KM'ye uzaklık bakımından neredeyse aynıdır.

DEĞERLENDİRME

Bulgular kısmında incelemenin ilk aşamasında, elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Analiz sonucunda KH Coder'ın, matriks normlar bağlamında kullanılabilecek değerleri sunduğu gözlemlenmiştir.

İncelemenin ikinci aşamasında, analiz edilen bulgular matriks normlar bağlamında alt başlıklar halinde karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda nesnelere eşdeğerlik değerlendirmesi ilk olarak karşılaştırmada yer alan alt başlıklara göre yapılacak, ikinci olarak ise yapılan bu karşılaştırmalar sonucunda çeviri metinlerinin genel konumları tespit edilecektir. Buna göre, çevirilerin mikro düzeylerdeki eşdeğerlik değerlendirmeleri şu şekilde yapılmıştır:

- Birim kelime sayısı düzeyinde eşdeğerlik değerlendirmesinde, ÇM1'in "yeterli" çeviri olduğu, ÇM2 ve ÇM3'nün "kabul edilebilir" çeviri oldukları tespit edilmiştir.
- Farklı kelime sayısı düzeyinde eşdeğerlik değerlendirmesinde, ÇM2'nin "yeterli" çeviri olduğu, ÇM3'ün de "kabul edilebilir" çeviri olduğu tespit edilmiştir. ÇM1 ise diğer çevirilerle kıyaslandığında "yeterli" çeviriye daha yakın olduğu tespit edilmiştir.
- Cümle sayısı düzeyinde eşdeğerlik değerlendirmesinde, ÇM1'in "yeterli" çeviri, ÇM2 ve ÇM3'ün "kabul edilebilir" çeviri oldukları tespit edilmiştir.
- Paragraf sayısı düzeyinde eşdeğerlik değerlendirmesinde, ÇM2'nin "yeterli" çeviri olduğu, ÇM1 ve ÇM3'ün "kabul edilebilir" çeviri oldukları tespit edilmiştir.
- Bölümlerdeki paragraf sayısı düzeyinde eşdeğerlik değerlendirmesinde, ÇM2'nin "yeterli" çeviri olduğu, ÇM1 ve ÇM3'ün "kabul edilebilir" çeviri oldukları tespit edilmiştir.
- Kelime sıklığı sayısı düzeyinde eşdeğerlik değerlendirmesinde, ÇM1'in "yeterli" çeviri olduğu, ÇM2 ve ÇM3'ün "kabul edilebilir" çeviri oldukları tespit edilmiştir.
- Kelime türü sıklığı sayısı düzeyinde eşdeğerlik değerlendirmesinde, ÇM1'in "yeterli" çeviri olduğu, ÇM2 ve ÇM3'ün "kabul edilebilir" çeviri oldukları tespit edilmiştir.

Yapılan bu tespitlerin sonucunda, çevirilerin matriks normlar bağlamındaki eşdeğerlik değerlendirmesi şu şekildedir:

- ÇM1'in, yapılan karşılaştırmaların çoğunda “yeterli” çeviri konumunda olduğu görülmüştür. Bu durumda, ÇM1'in matriks normlar bağlamında kaynak ekine yakınlığından dolayı “yeterli” bir çeviri olduğu sonucuna varılmıştır.
- ÇM2'nin, yapılan karşılaştırmalarda neredeyse yarı yarıya, hem “yeterli” hem “kabul edilebilir” bir konumda olduğu görülmüştür. Ancak yapılan genel değerlendirmede matriks normlar bağlamında kaynak ekinden çok erek ekine olan yakınlığından dolayı “kabul edilebilir” bir çeviri olduğu sonucuna varılmıştır.
- ÇM3'ün yapılan karşılaştırmaların hepsinde “kabul edilebilir” çeviri konumunda görülmüştür. Çevirinin matriks normlar bağlamında her şekilde erek ekine yakın olmasından dolayı “kabul edilebilir” bir çeviri olduğu sonucuna varılmıştır.

SONUÇ

Büyük miktardaki metinsel verilerden anlamlı bağlamlar elde etmedeki yeni yöntem arayışları, çeşitli alanların gelişmesine yol açmıştır. Bu alanlardan biri olarak metin madenciliği karşımıza çıkmaktadır. Metin madenciliği, doğal dil metnini veri kaynağı olarak kullanır ve yapılandırılmış veri elde etmeyi hedefler. Metni veri kaynağı olarak ele alan birçok alanda kullanılmaktadır. Bu bağlamda, metin madenciliğinin çeviri çalışmalarında da kullanılabileceği görülmektedir. Öte yandan, teknolojik gelişmelerin çeviri çalışmalarındaki yerinin önemli olduğu, alanda kullanılmak üzere yeni yöntemlere ve güçlü araçlara ihtiyaç duyulduğu alanında uzman araştırmacılar tarafından vurgulanmıştır. Bu tez çalışmasında, bir metin madenciliği analiz aracı olan KH Coder'ın, erek odaklı kuram ve çeviri normlarından “matriks normlar” ışığında yapılan karşılaştırmalı çeviri çalışmalarındaki kullanılabilirliği ve yeterliliği test etmek amaçlanmıştır.

Çalışmada inceleme nesnelere olarak “Le Petit Prince” ile İngilizce, Japonca ve Rusça çevirileri ele alınmıştır. İnceleme kısmında, ilk olarak KH Coder ile elde edilen bulgular analiz edilmiş, daha sonra analiz edilen bulgular karşılaştırılmıştır. Çalışma sonunda yapılan değerlendirmede, KH Coder'ın matriks normlar bağlamında kullanılabilecek değerleri sunduğu gözlemlenmiş, karşılaştırılan bulguların eşdeğerliliği tespit edilmiştir. Buna göre İngilizce çevirinin “yeterli” çeviri, Japonca ve Rusça çevirinin “kabul edilebilir” çeviri olduğuna karar verilmiştir. Eşdeğerlik değerlendirmelerine bakıldığında ise çevirmenlerin çevirilere olan yaklaşımlarının, çevirecekleri dillerin kültürel ve dilsel yapılarına göre şekillendiği görülmüştür. Diğer yandan, çalışmada sadece biçimsel özellikler incelenirse de anlamsal düzeyde de yeterince veri elde edilebileceği görülmüştür.

Çalışma sonunda elde edilen bulgular ve yapılan değerlendirmeler ışığında, çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenen araştırma soruları şu şekilde cevaplandırmıştır:

- 1- KH Coder analizi, matriks normların değerlendirilmesinde yeterli bir sonuç gösterir mi?

KH Coder'ın, çeşitli özellik çıkarımları sayesinde matriks normlar bağlamında yorumlanabilecek verileri kolaylıkla sunabildiği görülmüştür. Çalışmada elde edilen bulguların hepsi, matriks normlar bağlamında yorumlanabilmiştir. Bu durum, KH Coder

yazılımının matriks normların değerlendirilmesinde yeterli bir işleyişe sahip olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, çalışmanın sonunda KH Coder'ın matriks normların değerlendirilmesinde yeterli olduğuna, dolayısıyla ilgili çalışmalarda rahatlıkla kullanılabilceğine karar verilmiştir.

2- KH Coder, çeviri normları bağlamında yapılan karşılaştırmalı bir çalışmada kullanılabilir ve yeterli midir?

İnceleme kısmında yapılan karşılaştırmalar esnasında, farklı yapılarla sahip dillere ait KH Coder verilerinin inceleme sürecinde bir dengesizliği ortaya çıkardığı gözlemlenmiştir. Bu yüzden çalışmaya belli kısıtlamalar getirilerek daha sağlıklı bir inceleme yapılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonunda, KH Coder'ın çeviri normları bağlamında karşılaştırmalı bir çalışmada kullanılabilir olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak farklı yapılardaki dillerin incelendiği karşılaştırmalarda her ne kadar bir sonuca varılabilse de yazılımın yeterli olamayacağına karar verilmiştir. Diğer yandan, yapısal olarak benzer olan dillerin analiz edilmesi durumunda daha sağlıklı bir incelemenin gerçekleştirilebileceği düşünüldüğünden, yazılımın hem kullanılabilir hem de yeterli olacağı düşünülmektedir.

3- KH Coder, karşılaştırmalı çeviri çalışmalarında kullanılacak bir araç mı?

Yöntem kısmında aracı tanıtırken değinilen özellikler, inceleme kısmında elde edilen bulgular ve çalışma sonunda yapılan değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda, KH Coder'ın karşılaştırmalı çeviri çalışmalarında kullanılmak için uygun bir araç olduğuna karar verilmiştir.

Çalışmanın veri toplama aşamasında, araştırma nesnelерinin farklı tipolojideki dillerden olduğu için kısıtlama getirilmiştir. Koyulan kısıtlamalarla çalışma daha sağlıklı nihayetlenmiştir. Fransızca ve İngilizce örneğinde olduğu gibi, tüm nesnelер aynı tipolojideki dillerden olsaydı belki de kısıtlamaya gerek kalmayacaktı. Ancak inceleme nesneleri hakim olduğumuz dillerden seçildiği için kısıtlama yapmak zorunda kalınmıştır. Karşılaştırmalı çeviri çalışmalarında KH Coder ile yapılacak gelecek incelemelerde tipolojik benzerlik gösteren dillerin ele alınması veya kısıtlamalar getirmeleri önerilmektedir.

Diğer bir öneri, aracın karşılaştırmalı çalışmalar için aynı anda birden fazla dosyayı işleyebilme özelliğinin geliştirilmesi gerektiğidir. Böylece sadece çeviri çalışmalarında değil, sosyal medya ve anket incelemeleri gibi diğer alanlarda yapılan çalışmalarda da olası bir karşılaştırma özelliğinin araştırmacılara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Elde edilen sonuç doğrultusunda çalışmanın, çeviri karşılaştırması çeşitliliği bakımından çeviribilim alanına katkıda bulunacağı, ayrıca bu alandaki çalışmalarda bir inceleme yöntemi olarak kullanılabilen metin madenciliğinin daha iyi anlaşılması açısından önemli bir çalışma olacağı düşünülmektedir. Ayrıca KH Coder'ın kullanılacağı ileri çalışmalarda, bu çalışmanın faydalı bir kılavuz olacağı beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Adalı, E. (2012). Doğal Dil İşleme. *Türkiye Bilişim Vakfı Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi*, 5(2).
- Akgün, F. (2016). Türkçe’de Küçük Prens Çevirileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz (Master's thesis, Eastern Mediterranean University (EMU)-Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ)).
- Araboğlu, A. (2017). BİR ÜST-ELEŞTİRİ İNCELEMESİ: HALİDE EDİB ADIVAR,“TENKİDİ TENKİD”. *Turkish Studies (Elektronik)*, 12(30), 21-34. doi:10.7827/TurkishStudies.12433
- Aslan, E., & Kuşçu, E. (2015). Çeviride Yapay Zeka Uygulamaları. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 63-77.
- Atan, S. (2020). Metin Madenciliği: İmkânlar, Yöntemler Ve Kısıtlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(31), 220-239.
- Baker, M. (1993). Corpus Linguistics and Translation Studies - Implications and Applications. M. Baker, G. Francis, & E. Tognini-Bonelli içinde, *Text and Technology: In Honor of John Sinclair* (s. 233-252). John Benjamins Publishing Company.
- Bassnett, S. (2002). Translation Studies. London: Routledge.
- Bengi-Öner, I. (1993). Çeviri eleştirisi bağlamında eleştirel bilincin oluşması ve eleştirisi, üst-eleştiri, çeviribilim ilişkileri. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*(4), 25-50.
- Bozan, N. (2021). A Text Mining Approach to ‘Operational Norms’. *transLogos Translation Studies Journal*, 57-80.
- Bozan, N. (2022). *Extending the boundaries in descriptive translation analysis: A text mining approach*. İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Cirit, S. N., & Arkan, Z. (2023). ANTONIE DE EXUPERY’NİN ‘‘KÜÇÜK PRENS’’ ESERİNİN TÜRKÇE ÇEVİRİLERİNİN EREK ODAKLI ÇEVİRİ KURAMI BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 7(4), 133-148.
- Çelik, S. (2020). Metin Madenciliği ile Shakespeare Külliyyatının İncelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1343-1375.
- Even-Zohar, I. (2021). The position of translated literature within the literary polysystem. *The Translation Studies Reader* (s. 191-196). içinde Routledge.
- Gençer Baloğlu, Z. (2022). Yapay Zekâ Söseki’yi Nasıl Okur?-Eyleyenler Modeli Oluşturma ve Duygu Analizi Denemesi. *Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(20), 160-182.
- Hearst, M. (2003). What Is Text mining? *SIMS, UC Berkeley*, 5.

- Higuchi, K. (2016). A Two-Step Approach to Quantitative Content Analysis : KH Coder Tutorial using Anne of Green Gables (Part I). *Ritsumeikan Social Sciences Review*, 52(3), 77-91.
- Higuchi, K. (2017). A Two-Step Approach to Quantitative Content Analysis : KH Coder Tutorial Using Anne of Green Gables (Part II). *Ritsumeikan Social Sciences Review*, 53(1), 137-147.
- Holmes, J. (2008). Çeviribilimin Adı ve Doğası. M. Rıfat (Dü.) içinde, *Çeviri Seçkisi II: Çeviri(bilim) Nedir?* (A. Koş, Çev., s. 107-119). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Hotho A., Nürnberger A. & Paaß G. (2005). A Brief Survey of Text Mining. *Journal for Language Technology and Computational Linguistics*, 20(1), 19-62.
- İkegami, Y. (1981). *Suru to Naru no Gengogaku: Gengo to Bunka no Taiporoji e no Shiron*. Tokyo: Taishūkanshoten.
- Jurafsky, D., & Martin, J. H. (2008). 8. Speech Synthesis. *Speech and Language Processing: An Introduction to Natural Language Processing, Computational Linguistics, and Speech Recognition*. içinde Prentice Hall.
- Karadağ, A. B., Bozkurt, E., & Alimen, N. (2015). Çeviri ve Yönlendirme: Sabiha ve Zekeriya Sertel'in Çeviri Çocuk Edebiyatı Eserleri / Translation and Manipulation: Translations of Children's Literature by Sabiha and Zekeriya Sertel. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(2), 93-112. doi:<https://doi.org/10.29000/rumelide.133746>
- KH Coder 3.Beta.07f*. (2023, 10 16). <https://kncoder.net/en/> adresinden alındı
- Kuribayashi, Y. (2018, Şubat). Karşılaştırmalı Dilbilim Bakış Açısıyla Türkçede ol- Fiili. *Yeni Türkiye*(99), s. 433-437.
- Omae, H., Andres, F., Imai, M., & Anzai, Y. (2002). Alignment Support for Multi-lingual humanity Corpus Retrieval Case Study: The Little Prince and The Tale of Genji.
- Roldán-Riejos, A. (2021). Study of The Little Prince.
- Roldán-Riejos, A. (2023). Metaphorical Study of The Little Prince based on its first English Translation. .
- Saint-Exupéry, A. d. (2012). *Маленький принц*. (N. Gal, Çev.) Moskova: EKSMO.
- Saint-Exupéry, A. d. (2017). *Le Petit Prince* (1 b.). Genç Destek Yayınları.
- Saint-Exupéry, A. d. (2017). *The Little Prince*. (K. Woods, Çev.) Londra: Egmont.
- Sanatifar, S., & Etemadi, M. (2021). *One Step Closer to the Theorization of Berman's Retranslation Hypothesis: Analysis of Farsi (Re)translations of The Little Prince*.
- Seker, S. E. (2015, Eylül). Metin Madenciliği (Text Mining). *YBS Ansiklopedi*, s. 30-32.
- Stehwien, S., Henke, L., Hale, J., Brennan, J., & Meyer, L. (2020, May). The little prince in 26 languages: Towards a multilingual neuro-cognitive corpus. *In Proceedings of the Second Workshop on Linguistic and Neurocognitive Resources*, 43-49.
- Toury, G. (2008). Çeviri Normlarının Doğası ve Çevirideki Rolü. M. Rıfat (Dü.) içinde, *Çeviri Seçkisi II: Çeviri(bilim) Nedir?* (A. Eker, Çev., 2 b., s. 149-164). İstanbul: Sel Yayıncılık.

- Toury, G. (2012). *Descriptive Translation Studies - and beyond* (revised ed.). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Türker, F. (1991). Dilbilimin çalışma alanlarında bilgisayar kullanımı. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2, 137-143.
- Vardar, B. (1998). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*. İstanbul: MULTILINGUAL.
- Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilim Temel Kavram ve Kuramları*. İstanbul: MULTILINGUAL.
- Zanini, N., & Dhawan, V. (2015). Text Mining: An Introduction to Theory and Some Applications. *Research Matters*, 38-44.
- Zhang, X. (2024). Mining Text Value in Japanese Translation Teaching Based on KH Coder Text Data. *Applied Mathematics and Nonlinear Sciences*, 9(1), 1-13. doi:doi.org/10.2478/amns-2024-1422

İNTERNET KAYNAKLARI

- WEB_1. Le Petit Prince, *The Book*. (2024).
<https://www.lepetitprince.com/en/the-book/> (17.02.2024)
- WEB_2. Auzoro Bunko, Yū Ōkubo. (2024).
https://www.aozora.gr.jp/index_pages/person10.html (13.03.2024)
- WEB_3. Vavilion, Nora Gal. (2016).
<http://www.vavilon.ru/noragal/content.html> (13.03.2024)
- WEB_4. International Organization for Standardization. (1995). Information and documentation - Transliteration of Cyrillic characters into Latin characters - Slavic and non-Slavic languages (ISO Standard No.9:1995).
<https://www.iso.org/standard/3589.html> (20.05.2024)
- WEB_5. Yū Ōkubo, 星の王子さま. (2014).
https://www.aozora.gr.jp/cards/001265/files/46817_24670.html (21.04.2024)

ÖZ GEÇMİŞ